

PREDSODKI

SPREJEMANJE RAZLIČNOSTI

MEDKULTURNE KOMPETENCE

VLJANI

NASILJE

DIALOG

ZBIRKA DELAVNIC

SPROBUDI SPREMEMBO!

40 IDEJ ZA DELO Z OTROKI IN MLADIMI NA PODROČJU
SPREJEMANJA RAZLIČNOSTI IN DEMOKRACIJE

RAZUMEVANJE

SOCIALNA INKLUZIJA

RADIKALIZACIJA

ENAKOST

UVOD

Namen te zbirke je, da vam služi kot orodje v vaših prizadevanjih, da širok obseg tem – osebni in socialni razvoj, državljanska vzgoja in izobraževanje ter prostovoljski projekti uvedete v svoje delo z otroki in mladino. V sklopu tem se razvijajo državljanske kompetence otrok in mladih kot aktivnih pripadnikov skupnosti, v kateri živijo, hkrati pa se zvišuje poznavanje, ozaveščanje ter izražanje samega sebe in svoje identitete. Vse naštetu prispeva k boljšemu razumevanju kompleksnosti sveta in k razvoju sprejemanja različnosti. Cilj zbirke je spodbuditi k oblikovanju in izvajanju različnih akcij skupaj z otroki in mladimi za boljše, lepše, prijetnejše, zabavnejše, koristnejše in bolj humano okolje za vse.

Zbirka »Spodbudi spremembo« je rezultat nadgradnje prve izdaje zbirke iz leta 2014. Predlagamo, da hkrati z zbirko uporabljate tudi istoimenski priročnik, ki je ravno tako nastal v okviru mednarodnega projekta »Spodbudi spremembo – sprejemanje različnosti skozi medkulturno izobraževanje in prostovoljstvo«. Prijavitelj in poslovodni partner projekta je Forum za svobodo vzgoje iz Hrvaške, projektni partnerji pa so Think Global iz Velike Britanije, Mladinski center Dravinjske doline iz Slovenije in Center za kreativen razvoj »Danilo Dolci« iz Italije.

Delavnice so v večini primerov prilagojene za izvedbo v eni šolski uri. Za vsako delavnico je potek podrobno opisan. Dodani so delovni listi in povezave ter namigi za dodatne informacije in aktivnosti. V zgornjem desnem kotu je na opisu vsake delavnice navedena priporočena starost za uporabo delavnice, je pa seveda uporaba prepuščena vaši strokovni oceni.

Avtorji so raziskovali hrvaški, slovenski in evropski družbeni kontekst, v večini delavnic pa vsakemu od vas prepuščamo, da dodatno globlje raziščete družbeni kontekst vaše države in poiščete konkretne primere za dosledno obravnavo. V raziskovalno delo lahko seveda neposredno vključujete tudi otroke in mlade, s katerimi delate. To jih bo dodatno motiviralo, aktiviralo in spodbudilo k spoznavanju sveta, v katerem živijo.

Spremembe spodbudimo tako, da jih začnemo pri sebi. Claude Steiner je v svoji pravljici o puhastih objemčkih zapisal, da je edini način, da dobimo čim več objemčkov (toplilih besedi, ljubezni, humanosti, razumevanja, sprejemanja), ta, da jih svobodno delimo vsem okoli sebe. Delitev in dajanje sebe in hkrati zavzemanje zase in za druge ter za okolje, v katerem živimo, je tisto, kar dejansko spodbuja spremembo.

Naj parafraziramo enega od naslovov delavnice – naj se začne z mano, s tabo, z nami!

Urednici

Opomba:

Slovnični spol v tekstu ne predstavlja spolne oznake in ne izraža prednosti enega spola v primerjavi z drugim. Samostalniki učenci se zaradi lažje berljivosti teksta uporabljajo za osebe tako moškega kot ženskega biološkega spola.

TO SEM JAZ!

KLJUČNI POJMI: identiteta, vloge, jaz, samospoštovanje, samopodoba

UČENCI BODO LAHKO:

- povečali samozavest,
- ozavestili različne stebre identitete,
- spoznali in sprejeli ter razlikovali nespremenljive in spremenljive determinante identitete,
- krepili svoje samospoštovanje,
- izrazili svojo kreativnost,
- krepili skupinsko dinamiko in povezanost.

POTREBNI MATERIALI: delovni list *To sem jaz*, svinčniki, barvice

POTEK AKTIVNOSTI:

Na začetku dajte učencem naslednji napotek:

Premislite o sebi in na list papirja zapišite, kako bi se opisali v desetih besedah.

Po nekaj minutah jih vprašajte: Kaj vam je najprej padlo na pamet?

Zapišite nekaj odgovorov učencev, potem pa jih skupaj razvrstite. O čem so govorili – o izgledu, značaju, poreklu ...

Potem nadaljujte: *Danes bomo raziskali pojem identitete in se nekoliko bolj seznanili s tem, kako je izgrajena vaša identiteta in iz česa je sestavljena. Videli bomo, če je stalna ali spremenljiva in koliko lahko vplivate na njo. Občutenje identitete je v življenju zelo pomembno in vpliva na to, kako se počutite v odnosu do sebe in svojih značilnosti, v kolikšni meri se spoštujete in sprejemate.*

Vzemite delovni list *To sem jaz* in vpišite tisto, kar dojemate kot najpomembnejše za svojo identiteto. Osredotočite se na tisto, kar vam je trenutno pomembno pri vas samih.

Ko rešijo delovni list, začnite skupinsko diskusijo. Preverite, katere determinante, značilnosti in vloge so zapisali.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- *Kaj ste uporabili kot determinante oz. stebre svoje identitete?*
- *Ste se kdaj srečali s kakšnim stereotipom ali diskriminacijo zaradi kakšnega od delov svoje identitete? Katerega? Kaj mislite o tistih, ki se neprimerno vedejo do nekoga zaradi kakšne njegove ali njene značilnosti?*
- *Kateri deli vaše identitete so vam najljubši?*
- *Katere dele identitete imate za samoumevne in o njih sploh ne razmišljate?*

Ko učencem pokažete seznam vsega, kar tvori identiteto (seznam je na naslednji strani), jih vprašajte, če menijo, da kaj manjka. Bodite pripravljeni, morda vas bodo presenetili.

Kaj vse tvori identiteto?

Našo identiteto v veliki meri tvori naša predstava o nas samih, ki jo gradimo celo življenje, še posebej v otroštvu in mladosti. Sestavljena je iz niza izkušenj, odnosov, značilnosti in iz našega tolmačenja teh. Spodaj je naštetih nekaj stebrov oz. determinant identitete, njihova pomembnost pa se bistveno spreminja skozi življenje.

starost
spol
ime in priimek
izgled: telesne značilnosti
(višina, teža, barva las) stil
oblačjenja in pričeske
poreklo: družina,
nacionalnost,
vera, jezik

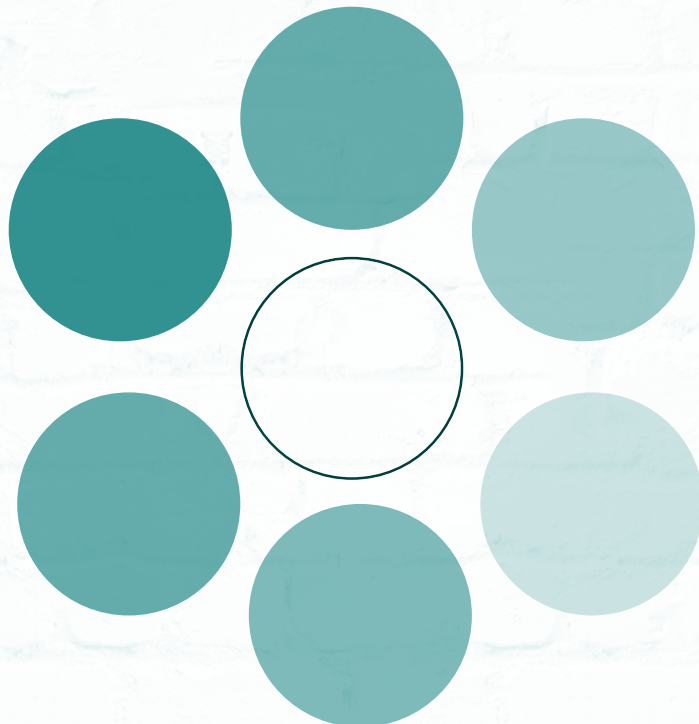
šola, ki jo obiskujete
okolje, v katerem
živite
finančno stanje
prijatelji
partnerski odnos
zdravje
in kondicija
...

osebnostne
značilnosti
vedenje in odločitve
hobiji, interesi,
življenjski slog
vrednote
in cilji
družbeni čas
...

DELOVNI LIST

TO SEM JAZ!

MOJ KOLAŽ

KLJUČNI POJMI: kolaž, slika o sebi, identiteta, samozavest

UČENCI BODO LAHKO:

- ozavestili in okrepili sliko o sebi,
- ozavestili svoje raznolike identitete in identitete svojih vrstnikov,
- izrazili lastno kreativnost,
- krepili skupinsko dinamiko in povezanost,
- izboljšali uporabo tehnike kolaža.

POTREBNI MATERIALI: veliko pisanih revij za kolaž (lahko jih prinesejo tudi učenci sami), škarje in lepila/lepilni trak, trši plakat papir velikega formata

POTEK AKTIVNOSTI:

Začnite z uvodom: Vsakdo od nas je poseben, edinstven in neponovljiv. Razlikujemo se med sabo, različni smo tudi iz dneva v dan. Danes bomo kreativni in vsakdo od vas bo naredil svoj plakat, ki predstavlja njega/njo. Pokažite nam, kdo ste, kaj imate radi, kaj vam je pomembno, kaj vam je všeč in k čemu stremite. Izkoristite papir, revije in jih delite med sabo. Uporabite slike in besede. Plakatu dajte naslov. Na koncu se podpišite na hrbtni strani.

Učencem predlagajte, naj se razdelijo v pare in tam predstavijo svoj plakat. Naredite razstavo plakatov in predvidite nekaj časa, da si jih vsi ogledajo in drug drugemu zastavijo vprašanja, če jih zanima kaj več.

Plakate lahko razstavite na vidno mesto v razredu. Čez nekaj časa lahko naredite nove.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- *Kako se vam je zdelo izdelovanje plakata? Kaj vam je bilo najbolj všeč?*
- *Kako se zdaj počutite? Ali vam je všeč vaš plakat?*
- *Kako ste ga naredili, ali ste intuitivno prepoznali slike in besede, ki so del vas, ali ste najprej imeli koncept, šele potem pa iskali slike? Ali se vam je zgodilo, da niste našli slike, ki predstavlja kakšen pomemben del vaše osebnosti? Kaj ste takrat naredili?*
- *Kdo bi hotel povedati še kaj več o svojem plakatu?*

Avtor: Greg Gossel, <http://www.greggossel.com/>

Vir: <http://gabrielaazcorbe.blogspot.hr/2008/08/greg-gossel-retro-comics-americanos.html>

Greg Gossel je oblikovalec, rojen leta 1982 v Wisconsinu. Živi v Minneapolisu, njegova dela pa so razstavljena po Združenih državah Amerike in Evropi.

Za učence lahko pripravite tudi nekaj primerov umetnikov, ki so v svoji umetnosti raziskovali temo identitete. Pri izbiri umetnikov upoštevajte starost učencev.

ALI JE »KUL« BITI POSEBEN?

KLJUČNI POJMI: posebnost, različnost, manjšina, večina, izstopanje, stereotip

UČENCI BODO LAHKO:

- ozavestili in svobodno izrazili svojo pripadnost manjšinski in večinski skupini,
- spoznali in sprejeli različnosti,
- krepili samospoštovanje,
- odločno izražali sebe,
- krepili skupinsko dinamiko in povezanost.

POTREBNI MATERIALI: delovni list *Ali je »kul« biti poseben?*, svinčniki, barvice, trši plakadni papir

POTEK AKTIVNOSTI:

Delavnico lahko začnete s skupinsko aktivnostjo *Mozaik* – vsaka skupina naj oblikuje in nariše nek predmet ali konstrukcijo iz toliko delov, kolikor je članov v njihovi skupini. Vsak v svoj del napiše posebnosti, po katerih izstopa glede na ostale v skupini. Skupine svoje mozaike delijo z drugimi in se tako bolje spoznajo ter drug o drugem odkrijejo stvari, ki jih prej niso vedeli.

Nadaljujte z vprašanji:

- *Po čem vse se v razredu razlikujete med sabo? Ali je to, da ste različni, dobro?*
- *Ali se radi družite s sebi podobnimi ali z različnimi od sebe? Zakaj? Na primer, če bi vas nekdo vprašal, katere tri stvari so med vami najbolj priljubljene, kaj bi rekli?*
- *Ali ste bili kdaj v manjšini? Kdaj?*
- *Ali ste bili kdaj v slabšem položaju glede na položaj nekoga drugega? Kaj to pomeni?*
- *Kako vse lahko pripadamo neki manjšini?*

Potem nadaljujte: S pomočjo delovnega lista naj vsakdo od vas razmisli, na katerih področjih je privilegiran (pripada večini ali močnejši skupini). Nato razmislite tudi, na katerih področjih ste v manjšini oziroma na slabšem položaju glede na položaj ostalih. Napišite, kako se s tem spoprijemate in kako jih sprejemate.

Izberite si eno izmed svojih značilnosti, ki vam daje ali jemlje moč v skupini/družbi. Včasih nam ista značilnost obenem lahko daje in jemlje moč. V paru (ali v manjši skupini) spregovorite o tem, kaj to je, in kako to vpliva na vas.

Na koncu začnite diskusijo z učenci o tem, kako so se počutili med vajo in česa so se naučili.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- *Ali ste se kdaj srečali s kakšnim stereotipom ali diskriminacijo zaradi kakšne osebne značilnosti? Katere?*
- *Kaj mislite o tistih, ki se neprimerno vedejo do nekoga, ki je različen? Zakaj po vašem mnenju izbirajo takšno vedenje?*
- *Kako ravnati, če se srečamo z osebo, ki izrazi stereotip ali predsodek o nas? Kaj pa, če celotna družba izraža predsodek o nekom, kot smo mi? Kakšna je razlika med predsodkom in stereotipom?*

Predlog dodatne aktivnosti: v manjših skupinah oblikujte vaše sporočilo ali pesem ali naredite plakat na temo sprejemanja in spoštovanja razlik.

DELOVNI LIST

**ALI JE »KUL« BITI
POSEBEN?**

Značilnosti, ki jih delim z večino ali z velikim številom svojih vrstnikov:

Značilnosti, po katerih izstopam:

V kolikšni meri ti je tvoje izstopanje všeč, v kolikšni pa ne? Na kakšen način si želiš, da bi se drugi vedli do tebe?

TEČE, TEČE TOK

KLJUČNI POJMI: *the flow*, tok, empatija, koncentracija

UČENCI BODO LAHKO:

- povečali svojo samozavest,
- ozavestili aktivnosti, v katerih najbolj uživajo,
- delili lastne interese z drugimi,
- krepili samospoštovanje,
- krepili svoje komunikacijske spretnosti,
- prepoznali in upoštevali individualne potrebe in vrednote.

KAJ VAM JE POTREBNO: delovni list *To je to!*, svinčniki, barvice

POTEK AKTIVNOSTI:

Najprej z učenci delite aktivnost, v kateri uživate, in kako ste se počutili nazadnje, ko ste to počeli. To je lahko karkoli, v čemer ste angažirani 100. Idealen primer je aktivnost, za katero imate občutek, da sčasoma postajate vse boljši v njej. Poskušajte jim prenesti svoje občutke v zvezi s to aktivnostjo in jim, če je mogoče, pokažite nekaj povezano s to aktivnostjo (svoj izdelek ali spretnost) ter jih spodbudite, da vam zastavijo vprašanja.

Potem spodbudite učence, da razmislijo o tem, kateri aktivnost so oni popolnoma posvečeni in v njej uživajo. Dajte jim nekaj minut. Če hočejo, si lahko to tudi zapišejo.

Potem nadaljujte: *Vsakdo od nas ima v življenju stvari, v katerih uživa, v katerih se popolnoma »izgubi«, medtem ko jih izvaja. Ne mislim na gledanje televizije, spanje in podobne stvari, pri katerih smo pasivni, ampak na nekaj, kar počnemo aktivno. Psihologi takšne izkušnje imenujejo »tok« ali »the flow« in jih štejejo za zelo pomembne za našo psihološko blaginjo oziroma srečo.*

Vprašajte jih: *Kaj je za vas tisto »nekaj«?*

Na tablo napišite to, kar so učenci navedli kot prvo, potem pa malce komentirajte.

Vzemite delovni list in narišite, kako se počutite, medtem ko ste osredotočeni na to aktivnost. Spomnite se, kje ste, kaj počnete, s kom ste, kaj je najboljše pri tem.

Potem v manjših skupinah drug drugemu opišite svojo aktivnost, v kateri »tečete«.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- Ali obstaja kaj skupnega, kar rada počne večina?
- Ali je to tok? Kaj menite?
- Zaradi česa so takšne izkušnje pomembne?
- Ali kdo čuti, da v svojem življenju nima česa takšnega?
- Ali imate v šoli kdaj občutek, da ste popolnoma posvečeni temu, kar počnete?
- Kako naj bi po vašem izgledal pouk z več »toka«?

DELOVNI LIST

TO JE TO!

Izberi in nariši eno svojih priljubljenih aktivnosti. Nariši, kako se počutiš, medtem ko se ukvarjaš s to aktivnostjo.

Opiši svojemu paru ali svoji skupini, kako se počutiš med svojo priljubljeno aktivnostjo, kaj ti je tako super.

MOJ ELEMENT

KLJUČNI POJMI: spretnosti, izbira poklica, nadarjenosti, osebni razvoj, prepoznavanje interesov

UČENCI BODO LAHKO:

- dodatno ozavestili svoje spretnosti in sposobnosti,
- bolje spoznali lastne interese in vrednote,
- razvijali samozavest,
- definirali svoje življenjske spretnosti in cilje,
- okrepili sebe in prepoznali vrednost okrepitve drugih.

POTREBNI MATERIALI: delovna lista *Odkrij svoj element* in *Hollandov heksagram*

POTEK AKTIVNOSTI:

Začnite z uvodno diskusijo: *Danes se bomo pogovarjali o vaših talentih. Prepoznate pri sebi kakšen talent? Ali ste že odkrili tisto, v čemer ste dobri in vas zanima? Povsem običajno je, da se v vaših letih še vedno »iščete«. Ali je med vami kdo, ki se intenzivno ukvarja z nečim poleg šole? Povej nam kaj več o tem.*

Predstavite jim delovni list *Odkrij svoj element* in jih zaprosite, naj to vajo opravijo v parih.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- *Kako hitro ste našli svoj »element«? Ste jih našli več? Ste imeli pri iskanju težave?*
- *Kaj ste sklenili?*
- *Koliko bi vas izbralo nek poklic samo zato, ker se je tako lažje zaposliti ali več zaslužiti?*
- *Ali se boste ravnali po nasvetih staršev ali po lastnih interesih in zakaj?*
- *Kateri novi poklici obstajajo danes, za katere vaši starši še niso slišali?*
- *V čem vse smo lahko spretni?*

Po diskusiji učencem predstavite Hollandovo tipologijo poklicev (ali kakšen podoben koncept sposobnosti/poklicev) in se o tem pogovorite z njimi, potem pa opravite vajo *Hollandov heksagram* (v prilogi). Poudarite, da v večini sodobnih poklicev potrebujemo spretnosti z več področij. Če želite, jim opišite tudi svojo pot oziroma zgodbo, kako ste si izbrali svoj poklic ali razvili neko svojo spretnost.

Kako lahko pomagamo mladostnikom, da najdejo svojo »iskro« oziroma namen v življenju?

Tako, da:

1. prepoznamo in cenimo tisto, kar je za njih »iskra«;
2. ustvarjamo možnosti, da izkusijo različne aktivnosti;
3. pozorno poslušamo, kadar govorijo o tem, kar jih zanima;
4. pokažemo podporo;
5. delujemo kot vzor ter delimo svoje interese in »iskre«;
6. vključujemo te trenutke in aktivnosti v šolski kurikulum.

*Iz knjige prof. Williama Damona, »Pot do namena: kako mladostniki odkrijejo svoj poklic« (2008).
(William Damon: The Path to Purpose: Helping Our Children Find Their Calling in Life. 2008.)*

DELOVNI LIST 1

ODKRIJ SVOJ ELEMENT!

Rad(a) imam +

Dobro mi gre +

Imam voljo za to +

Pomagajo mi =
Imam možnosti =

V vsako kolono vpiši nekaj stvari (ki jih imaš rad/a, v katerih si dober/a, ki jih počneš z veseljem in za katere imaš podporo), potem pa preuči, če se kje kaj prekriva. Tisto, kar se pojavlja v večini kolon, bi lahko bil tvoj element!

DELOVNI LIST 2

HOLLANDOVA TIPOLOGIJA KARIER

Realni/izvajalci – delo z orodji, z mehaniko, z izdelki, s hrano, s pripomočki, z rastlinami, z živalmi, fizična spretnost

Raziskovalci/misleci – razumevanje in reševanje znanstvenih in matematičnih problemov

Umetniški – gledališče, slikarstvo, ples, glasba, pisanje, rokodelstvo

Družbeni – pomoč drugim, poučevanje, nega, informiranje

Podjetniški – vodenje, generator in izvedba idej

Praktični/konvencionalni – delo s številkami, s podatki, z organiziranjem, z urejanjem

DELOVNI LIST 3

HOLLANDOV HEKSAGRAM

V vsaki del heksagrama vpiši spretnosti in izkušnje, ki jih imaš na posameznem področju:

1. **Realni/izvajalci:** v čem si spreten/spretna?
2. **Raziskovalci/misleci:** kakšne izzive rad/a rešuješ?
3. **Umetniški:** kaj rad/a ustvarjaš in na kakšen način se kreativno izražаш?
4. **Družbeni:** komu in kako rad/a pomagaš?
5. **Podjetniški:** katere stvari začenaš samostojno?
6. **Praktični/konvencionalni:** v čem si urejen/a in dobro organiziran/a?

Potem poskušaj izbrati največ tri področja, v katerih vidiš svoje spretnosti kot najbolj izrazite.

Kateri poklic bi lahko bil ta, v katerem bi lahko pokazal/a svoje močne strani?

OD INSPIRACIJE DO AKCIJE

KLJUČNI POJMI: intervju, spodbujanje, zagotavljanje podpore, mentorstvo

UČENCI BODO LAHKO:

- bolje spoznali drug drugega,
- vadili aktivno poslušanje,
- izboljšali spretnost vodenja intervjuja,
- ozavestili lastne cilje in izbrali prioritete,
- pridobili spretnosti načrtovanja.

POTREBNI MATERIALI: delovna lista *Intervju inspiracije* in *Moje želje in cilji*

POTEK AKTIVNOSTI:

1. Del: Naj-trenutek

Razdelite učence v pare in jih prosite, naj se vsakdo spomni nekega svojega sijajnega trenutka v preteklem letu. To je nekaj, kar so dosegli, na kar so ponosni, za kar so delali in se trudili. To je lahko tudi nekaj, kar jih je zelo razveselilo in kar jim je zelo pomembno. Učenci delajo v paru. Naloga vsakega posameznika v paru je, da drugi osebi čim bolj podrobno opišejo ta trenutek, naloga druge osebe pa je, da jih zelo pozorno posluša, zastavlja vprašanja in poskuša izvedeti čim več zanimivih podrobnosti o tem. Po aktivnosti lahko, kdor želi, pove, kaj mu/ji je bilo všeč in kaj se je naučil/a.

V kratkem uvodu učencem povejte, da se boste danes ukvarjali z osebnim načrtovanjem, zastavljanjem in uresničevanjem ciljev, kar je zelo pomembna življenjska spretnost. Vprašajte jih, zaradi česa ste po njihovem mnenju začeli z aktivnostjo *Naj-trenutek*. Poudarite, da lahko ta vaja veliko pove o tem, kaj cenimo in kaj nam je pomembno – o naših vrednotah. Prav to je osnova za zastavljanje pomembnih življenjskih ciljev, saj jih zastavljamo zaradi sebe in ne zaradi drugih.

2. Del: Intervju inspiracije

V nadaljevanju dela v parih učencem dajte novo nalogo. Vsakdo si bo zastavil en cilj, njegov par pa mu bo z metodo intervjuja, izhajajoč iz štirih vprašanj, ki jih boste našli na naslednji strani, pomagal, da ga podrobno izoblikuje in načrtuje njegovo uresničitev. Če je nekdo neodločen v zvezi s svojim ciljem, mu/ji lahko druga oseba v paru najprej zastavi nekaj vprašanj, da bi odkril/a njegov/njen fokus oziroma področje, na katero bi se rad/a osredotočil/a. To je lahko nekaj, kar je prvi osebi pomembno ali ljubo ali pa nekaj, kar mu/ji manjka in česa bi želel/a več. Pomembno je, da sta z izbiro cilja povezana motivacija in močna čustva.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- Kako vam je bilo všeč delati v paru?
- Kako vam je bilo opravljati intervju, kako pa odgovarjati na vprašanja in govoriti o sebi?
- Kaj ste spoznali in se naučili?
- Mislite, da je bolje načrtovati ali pustiti stvari, da se same zgodijo?
- Kaj lahko naredite, ko vam nekaj ne gre ali ko vam ne uspeva priti do cilja?

ŠTIRI VPRAŠANJA ZA OPRAVLJANJE INTERVJUJA:

1. Kaj je trenutno tvoj cilj? Izberi si enega, ki se mu želiš danes posvetiti.
2. Predstavlja si idealno prihodnost. Uporabi domišljijo. Kako si predstavljaš sebe po tem, ko si uresničil/a ta cilj?
3. Kakšno pot ubiraš do cilja? Kakšen je tvoj način, da to uresničiš?
4. Kaj boš naredil/a najprej (že danes ali jutri) in kdo ti bo pri tem pomagal?

Še en način, da začnete to delavnico (odvisno od tega, koliko časa imate), je aktivnost *Reka učenja*. Gre za kreativno aktivnost, v kateri učenci na večjem papirju rišejo simbolično reko, ki predstavlja njihovo življenje od rojstva do danes, potem pa v tej reki označujejo (s simboli, z ilustracijami ali z besedami) pomembna znanja in spretnosti, ki so jih pridobili, odločilne trenutke in pomembne osebe, od katerih so se največ naučili.

DELOVNI LIST 1

INTERVJU INSPIRACIJE

Delajte v parih. Poizvedite čim več o drugi osebi v paru in ji zastavite vprašanja, da ji pomagate pri definiranju njenega cilja in načrta. Uporablajte naslednje štiri enote:

CILJ

Kakšen je tvoj cilj, na katerem želiš delati sedaj?

Če ima druga oseba v paru težave pri definiranju cilja, ji zastavi katero od naslednjih vprašanj:

V čem najbolj uživaš? Kaj te osrečuje in ti je »fora«? V čem se popolnoma izgubiš, medtem ko to počneš? Kdaj imaš vtis, da si prav tam, kjer moraš biti? V čem si najboljši/a? Za kaj drugi pravijo, da ti gre dobro? Kaj zdaj misliš, da bi lahko bil tvoj cilj?

VIZIJA

Predstavi si idealno prihodnost, v kateri se je tvoj cilj popolnoma uresničil. Kaj počneš, kako izgledaš, kdo vse je tam? Kaj je naslednji korak?

URESNIČITEV

Zdaj naredi načrt – kaj je najpomembnejše za to, da bi svoj cilj lahko uresničil? Kaj se moraš naučiti, početi, vaditi, da bi se to zgodilo? Katere spretnosti boš moral/a razviti? Katera je tvoja pot in kako ti realno vidiš sebe, medtem ko dosegaš ta cilj?

PRVI KORAKI

Zdaj pa – začnimo! Oblikuj prve korake, ki jih moraš narediti. Kaj boš naredil/a najprej? Kdo ti lahko pomaga? S kom se moraš najprej pogovoriti? S kom pa potem? Koliko časa boš potreboval/a za to? Kakšne izzive bi lahko srečal/a pri uresničevanju cilja? Kako jih boš rešil/a?

Potem se zamenjata.

DELOVNI LIST 2

MOJE ŽELJE IN CILJI

Premisli o sebi in svojem življenju v obdobju naslednjih 5-ih let. Preuči posamezne dele svojega življenja in definiraj nekaj ciljev, ki so ti pomembni v vsakem delu. Zapisuj v cvetno listje. Po potrebi dodaj lahko cvetne liste tudi dodaš.

S ČUSTVI NA »TI«?

KLJUČNI POJMI: emocije, emocionalna inteligenca, upravljanje z emocijami, komunikacija

UČENCI BODO LAHKO:

- ozavestili lastna čustva in situacije, ki so njihov vir,
- razumeli pomembnost in vlogo čustev za lastno blaginjo in odnose,
- komunicirali o sebi v skupini in aktivno poslušali druge,
- izboljšali spretnosti izražanja in upravljanja s čustvi.

POTREBNI MATERIALI: prazni plakati, barvni flomastri ali voščenke, delovni list *Slovar emocij*

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem povejte zgodbo o fantu (ali deklici), ki je imel/a »slab dan«. Dobil/a je slabo oceno, skregal/a se je s prijateljem, pred šolo pred vsemi padel/a s kolesa in izvedel/a, da mu/ji je brat vzel nekaj pomembnega, brez da bi ga/jo vprašal. Namesto tega jim lahko tudi podate nalogo, da si v manjših skupinah zamislijo »slab dan« nekoga drugega, da bi ozavestili, kateri dogodki za nekoga drugega pomenijo stres in frustracijo.

Začnite diskusijo o omenjenih dogodkih in jih vprašajte, če se jim je nedavno zgodilo kaj podobnega, kako so se počutili in kaj so naredili. Pojasnite, da so današnja tema čustva in kako se z njimi spoprijemamo. Vprašajte jih, na kakšne načine se spoprijemamo s čustvi in če opazijo, kako različno se ljudje spoprijemajo s čustvi (jih ne kažejo, ne izražajo, jih močno izražajo, itd.). Pogovorite se z njimi o tem, zakaj je to pomembno in kakšni izzivi se lahko pojavijo v življenju, če slabo upravljamo s čustvi ali če ne poznamo dovolj sami sebe. Lahko celo povežete to temo s temo partnerstva in prvih zvez, v katere bodo vstopali v naslednjih letih, v katerih bodo imele ključno vlogo njihove čustvene kompetence in spretnosti komunikacije.

Potem jih razdelite v manjše skupine. Vsaka skupina se bo ukvarjala z enim čustvom. Imena skupin so: **Žalost, Strah, Veselje, Zaskrbljenost, Evforičnost, Jeza in Sreča**. Po želji se lahko dodajajo tudi dodatna čustvena stanja. Vsak član skupine razmisli in med pogovorom odgovori na vprašanja:

- *Kaj zame pomeni to čustvo? Kako intenzivno in kdaj ga čutim?*
- *Kaj mi je težko v zvezi s tem čustvom?*
- *Kaj sem se do sedaj naučil/a o njem?*
- *Kako se lahko »spoprijateljim« s tem čustvom in ga sprejemem v svojem življenju na (še) boljši način?*

Nato v skupini izdelajo plakat o tem čustvu. Na koncu začnite diskusijo tako, da vsaka skupina predstavi svoje zaključke.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- *Kako je bilo delati v skupini?*
- *Ali ste lahko bili iskreni?*
- *Kaj ste spoznali in se naučili?*
- *Kako nam čustva pomagajo, kako pa nas ovirajo v življenju?*
- *Katera druga čustva še poznate?*

Na koncu jim pokažite slovar čustev (delovni list), da bi lahko ozavestili širino in bogastvo človeških emocij. Lahko jim tudi pripravite nekaj definicij *emocionalne pismenosti* in jih skupaj komentirajte.

Skupaj z učenci si oglejte izvlečke iz animiranega filma *Vrvež v moji glavi [Inside Out]* ali izberite izvleček iz kakšnega popularnega filma, v katerem so vidne močna čustva ali način, na kateri se je glavni junak spoprijemal z njimi.

Če se odločite za individualno nalogo ali domačo nalogo, si lahko vsak izbere (npr. z naključnim vlečenjem papirčkov) tri čustva iz *Slovarja čustev*, potem pa napiše zgodbo, ki vključuje ta čustva.

Skupaj z učenci pripravite in preučite zanimiv seznam tujih besed (ki obstajajo le v določenih jezikih), ki opisujejo kakšno kompleksno in specifično emocijo. Primeri: **Iktsuarpok** (inuitska beseda za željno pričakovanje, da nekdo pride, ali klica/sporočila), **Forelsket** (norveška beseda za evforijo ob začetku zaljubljenosti), **Wabi-Sabi** (japonska beseda za odkrivanje lepote v nepopolnosti), **Saudade** (portugalska beseda za hrepenenje po nečem, kar je izgubljeno), **Depaysement** (francoska beseda za občutek, da smo tujci), **Schadenfreude** (nemška beseda za občutek zadovoljstva, ker nekomu drugemu ni uspelo)...

Primer vira: <http://thoughtcatalog.com/katie-mather/2015/07/45-beautiful-untranslatable-words-that-describe-exactly-how-youre-feeling/>

DELOVNI LIST

SLOVAR ČUSTEV

Počutim se....

Zapuščeno
Prestrašeno
Nervozno
Osamljeno
Šokirano
Jezno
Vznemirjeno
Neprijetno
Apatično
Letargično
Ponižano
Osramočeno
Nevredno
Zmedeno
Ustrahovano
Frustrirano
Prizadeto

Izolirano
Radovedno
Žalostno
Depresivno
Klavrno
Obupno
Razočarano
Nezadovoljno
Utrujeno
Izigrano
Krivo
Nemočno
Ljubosumno
Histerično
Noro
Navdušeno
Potrpežljivo

Prijetno
Zadovoljno
Varno
Močno
Pozitivno
Čustveno
Hvaležno
Zaželeno
Oboževano
Nežno
Cenjeno
Spoštovano
Ranljivo
Nekompetentno
Zavrženo
Brezupno
Bolno

Nenormalno
Odbijajoče
Slabo
Ljubljeno
Presenečeno
Razburjeno
Umirjeno
Kreativno
Fascinirano
Vredno
Srečno
Optimistično
Spodbujeno
Sprejeto

ZAVZEMI SE ZASE!

KLJUČNI POJMI: komunikacija, odločnost, sodelovanje

UČENCI BODO LAHKO:

- izboljšali spretnosti komunikacije,
- pridobili znanje o tem, kaj odločnost je,
- simulirali svoje reakcije v stresnih situacijah,
- izboljšali aktivno poslušanje,
- spoznali razliko med agresivnim, pasivnim in odločnim vedenjem.

POTREBNI MATERIALI: delovni list *Kako boš ravnal/a?*

POTEK AKTIVNOSTI:

Za začetek pripravite eno zanimivo zgodbo iz svojega življenja, ki se vam je nedavno zgodila, ko ste spoznali, da morate reagirati in da imate več možnosti. To je lahko zgodba iz službe, družine, soseske, ... Vprašajte učence, kako ste po njihovem mnenju ravnali in kako bi ravnali oni. Če hočete, da bo diskusija bolj »pestra«, lahko tudi izberete situacijo iz življenja šole in razreda, ki na neki način zadeva vse ali je zbudila zanimanje/diskusijo.

Povejte jim, da je današnja tema izbira vedenja, ki jo imamo v vsakem trenutku v življenju. Začnite temo **pasivnega** in **agresivnega** pristopa k življenjskim situacijam in jih vprašajte, ali vedo, kaj to pomeni. Vprašajte jih, kaj menijo, kako večina ljudi reagira. Potem opišite pojem **odločnosti** (priloga na naslednji strani).

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- *Ali so pasivni in agresivni način vedenja dobri ali slabi? Zakaj? Kdaj so dobri, kdaj pa slabi?*
- *Ali poznate ljudi, ki dolgo molčijo, potem pa »eksplodirajo«? Zakaj se to dogaja?*
- *Navedite primer, ko se je nekdo umaknil in se odločil, da ne bo reagiral oziroma da bo reagiral pasivno? Na katere izzive bo naletel/a, če bo vedno tako postopal?*
- *Navedite primer za agresivno reakcijo. Kakšne so lahko posledice?*
- *Kaj imamo na razpolago, če nočemo reagirati ne pasivno in ne agresivno?*

Učence razdelite v manjše skupine in jim razdelite delovni list *Kako boš ravnal/a?*. Zaprošite jih, naj izberejo eno od situacij in si zanjo zamislijo uprizoritev, potem pa naj pred vsemi zaigrajo situacijo z vsemi liki na način, da glavni lik pokaže tri reakcije: pasivno reagiranje, agresivno reagiranje in odločnost. Lahko se odločijo za osebne ali za družbene situacije, odvisno od fokusa, na katerem želite delati.

Da bi lahko na zabaven način uvedli temo komunikacije in sodelovanja z drugimi, lahko začnete z aktivnostjo *Stolp iz balonov*. Učence razdelite v manjše skupine, vsaka skupina naj dobi 10 balonov in lepilni trak dolžine okoli enega metra. Njihova naloga je, da v desetih minutah naredijo čim višji in stabilnejši stolp iz balonov. Na koncu boste primerjali stolpe in izbrali najboljšega. Zabavno bo tudi, če vsaka skupina pove zgodbo o svojem stolpu in poskuša na kreativen način predstaviti svoj izdelek. Lahko tudi pripravite simbolično darilo za »zmagovalce«.

Odločnost je vedenje, s katerim se odprto in iskreno zavzemamo zase in svoje pravice, želje, interese in potrebe. Zavedamo se svojih želja v neki situaciji in smo jih sposobni izraziti – z vedenjem, z držo, z izrazom, ustno ali pisno. Kadar smo odločni, pristopamo k drugim, stopamo v stik z njimi, se razkrivamo in se odpiramo brez strahu, da bo to izpostavljanje slabo za nas ali druge. Na drugi strani se pasivne osebe ne branijo ali slabo branijo svoje meje, kar agresivnim ljudem omogoča, da jih zlorabijo ali jih obvladujejo s strahom. Prav tako nočejo tvegati s prizadevanjem vplivanja na druge. Agresivni ljudje ne spoštujejo mej drugih ljudi in jih lahko pogosto prizadenejo, ko poskušajo vplivati na njih. Odločni lahko postanemo, ko premagamo strah pred izražanjem lastnega mnenja in ko si začnemo prizadevati, da tudi mi vplivamo na svoje okolje na način, ki spoštuje druge ljudi.

Oglejte si izvleček iz filma, kot je »Erin Brockovich«, »Pogum« [Merida the Brave] ipd., ki prikazuje odločne junake.

DELOVNI LIST

KAKO BOŠ RAVNAL/A?

Preuči naslednje situacije. Kako boš ravnal/a?

OSEBNE SITUACIJE:

1. Mama hoče, da greste na obisk k sorodnikom, tebi pa se ne ljubi. To si ji že povedal/a, na kar je ona odgovorila, da je stričev rojstni dan in bi ga zelo veselilo, če bi te videl.
2. Slišala si, da je prijateljica rekla drugi prijateljici nekaj neumnega o tebi.
3. Pojutrišnjem imaš test in se sploh nisi pripravil/a, danes pa bi moral/a iti na rojstnodnevno zabavo prijateljevega prijatelja. Prijatelj te je poklical in te nagovarja, da greš.
4. Fant/punca poda neprijeten komentar na račun tvojega oblačjenja.
5. Starša poskušaš prepričati, da ti dovolita vpis na dodatno obšolsko dejavnost. Tega si zelo želiš, čeprav že obiskuješ nekaj aktivnosti. Starša ti tega ne dovolita.
6. Zdi se, da je prijatelj/ica potrta, a noče govoriti o tem in se zapira vase.

DRUŽBENE SITUACIJE:

1. Opazil/a si nepravilno ravnanje v šoli: meniš, da nekateri učitelji slabše ocenjujejo določene učence zaradi določenih osebnih okoliščin.
2. Meniš, da šola ne naredi dovolj, da bi preprečila nasilje med učenci.
3. Moti te, da se pogosto zgodi, da imate več testov v enem dnevu.
4. V šoli je sprejeta neka pomembna odločitev, brez da bi se vprašalo učence.

KAJ PA ZDAJ...?

KLJUČNI POJMI: reševanje sporov, sodelovanje v skupini, skupinsko reševanje izzivov, komunikacija

UČENCI BODO LAHKO:

- obvladali osnove reševanja izzivov,
- izboljšali komunikacijske kompetence,
- pridobili osnove reševanja konfliktov,
- pridobili znanje o razliki med kompromisom in sodelovanjem,
- pridobili znanje o razliki med različnimi načini reševanja konfliktov.

POTREBNI MATERIALI: Delovni list *Kaj pa zdaj?*, tekst *Stili reševanja konfliktov*

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem pojasnite, da boste danes skupaj reševali izzive in konflikte. Vprašajte jih, kdo jim je pri reševanju konfliktov vzor in zakaj. Pogovorite se o načinih in najpogostejših pristopih, ki jih ljudje uporabljajo, kadar rešujejo kakšen konflikt ali izziv.

Predstavite jim model petih stilov reševanja konfliktov (priloga na naslednji strani) in se pogovorite o tem, ali se kje prepoznajo. Lahko se tudi pogovorite o tem, katere so prednosti in katere pomanjkljivosti posameznih stilov. Potem napovejte, da boste obravnavali konkreten primer.

Če v razredu ali šoli trenutno obstaja kakšna konfliktna situacija, bi bilo idealno, da jo izkoristite za to delavnico, saj bi šlo za realno izkušnjo. Če se odločite, da zaradi nekega razloga te situacije raje ne bi uporabili (ker je situacija preveč občutljiva ali vam je težko obdržati nevtralnost), izberite nekaj namišljenih problemskih situacij, ki predstavljajo izziv za skupino prijateljev, kolegov, vrstnikov ali za družino. Uporabite lahko naslednje situacije:

- V vašem razredu je del učencev za šolske uniforme, del pa ni.
- V tvojo družbo je prišla nova oseba. Del skupine se hoče družiti z njo, del pa ne.
- V tvoji družini nekdo meni, da bi moral/a imeti svojo sobo, nekdo drugi pa želi, da bi bili vsi otroci v skupni sobi.

Naj tudi učenci navedejo situacije, ki so jim zanimive in aktualne.

Manjšim skupinam razdelite delovni list *Kaj pa zdaj?*. Učenci naj v skupinah komentirajo situacijo, ki so jo izbrali, potem pa preučijo pet stilov reševanja sporov in si predstavljajo, kako bi izgledala reakcija in kakšna bi lahko bila rešitev. Skupaj z njimi preučite vsak stil in skrbno ocenite, ali so dojeli bistvo vsakega od stilov ali pa potrebujejo dodatno pojasnilo. Lahko jih tudi povabite, da pokažejo ali odigrajo reakcijo v posameznem stilu. V kolikor imate na voljo manj časa, naj vsaka skupina preuči enega izmed stilov, ki ga nato predstavi razredu.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- Kateri stil vam je bilo najlažje opisati, kateri najtežje in zakaj?
- Po čem je vsak od njih pozitiven, po čem pa negativen?
- Ali poznate koga, ki je dober v sodelovanju? Kakšna oseba je to? Ali lahko prepoznate konkretno osebo v posameznem stilu?

STILI REŠEVANJA KONFLIKTOV

Stili reševanja konfliktov so sledeči:

- 1. TEKMOVANJE** – obstaja ena ali več oseb, ki so zelo vplivne in močne ter na različne načine poskušajo izsiliti svoje mnenje in svoje rešitve. Običajno napadejo druge, ki se z njimi ne strinjajo, včasih postanejo grobi in agresivni.
- 2. PRILAGAJANJE** – takšne osebe so zelo prijetne in dobrodušne, za njih je pomembno, da so vsi zadovoljni, rade se prilagodijo. Večinoma se ne ozirajo na svoje potrebe, se ne zavzemajo dovolj zase in sčasoma lahko postanejo zelo nezadovoljne. Včasih pa jim konflikt enostavno ni tako pomemben in ne vztrajajo pri svojem predlogu.
- 3. IZOGIBANJE** – takšne osebe nočejo konflikta in konfrontacije, saj je to za njih zelo naporno in neprijetno. Če se odločimo za ta stil, se bomo delali, kot da izziv ne obstaja ali da ni pomemben.
- 4. KOMPROMIS** – v tem stilu se pogajamo in »trgujemo« z drugo stranjo. Malce popusti eden, malce drugi in doseže se rešitev, s katero sta bolj ali manj zadovoljni obe strani.
- 5. SODELOVANJE** – v sodelovanju je vsakdo pomemben in vsakdo v skupini aktivno sodeluje v iskanju rešitve. Ni treba, da je rešitev popolna, vendar mora biti dovolj dobra in sprejemljiva za vse. Običajno traja več časa in zahteva konstruktivno komunikacijo med člani skupine. Išče se kvalitetna rešitev, v kateri se vsi počutijo kot zmagovalci, tudi če so opustili nekatere svoje zahteve – gre za rešitev, v kateri je vsaki član skupine pomemben.

Vsak stil je včasih potreben in je lahko pozitiven. Za najbolj kvalitetnega v primeru kompleksnih skupinskih izzivov pa štejeemo stil sodelovanja, ko »več glav več ve« in je pomembno, da so dolgoročno vsi zadovoljni. Za ta stil je pomembno, da se vsi vključijo, da jim je mar, da odgovorno sodelujejo in da imajo možnost izraziti lastno stališče.

OSEBNI IN SOCIALNI RAZVOJ / KAJ PA ZDAJ...?

Možna je še dodatna aktivnost **En svinčnik - dva risarja**. Učence razdelite v dvojice. Vsakemu dvojcu dajte en list in en flomaster. Učenci imajo nalogo, da v dvojicah z enim flomastrom, ki ga morata držati skupaj, narišeta skupno sliko. Pomembno je, da celoten postopek poteka v popolni tišini. Za nalogo jim dajte eno minuto. Drugi del naloge je, da na zadnjo stran lista narišeta vsak svojo sliko, spet brez dogovarjanja, v popolni tišini, skupaj držeč svinčnik. Na voljo je zopet ena minuta. Ko končajo, jih prosite, naj vam pokažejo obe sliki. Vsak dvojec vprašajte, kako sta se počutila, ko sta risala prvo in drugo sliko. Ali je prišlo do kakšnega konflikta, ali se jima je uspelo dogovoriti in na kakšen način jima je to uspelo, ali je kdo v dvojcu izsilil, da se je risalo prav to, kar si je on/ona zamislil/a ipd.

DELOVNI LIST

KAJ PA ZDAJ?

Izberite konfliktno situacijo, ki jo želite rešiti. Predstavljajte si, da ste eden/ena od udeležencev/k, in izberite enega od naslednjih načinov reagiranja. Opišite, kaj boste naredili v vsakem od njih.

Opiši, kaj boš rekel /la oziroma naredil/a v vsakem stilu.

1. Tekmovanje

2. Prilagajanje

3. Izogibanje

4. Kompromis

5. Sodelovanje

KAJ JE TVOJ SPROŽILEC?

KLJUČNI POJMI: sprožilec, spor, pozitivni izidi konflikta, podobnosti, razlike

UČENCI BODO LAHKO:

- prepoznali in razložili svoje sprožilce,
- sklenili, da ima lahko spor pozitivne posledice,
- prepoznali kontekst nastanka sporov v vsakdanjem življenju.

POTREBNI MATERIALI: papirji A4, delovni list

POTEK AKTIVNOSTI:

Učence razdelite v dvojice tako, da je ta sestavljena iz dveh oseb, ki se sicer ne družita. Namen tega je, da se lahko bolje spoznata in ozavestita, da morda nista tako različna, kot sta mislila ali se pa to pač potrdi. Učencem razdelite liste, na katerih bodo s pomočjo Vennovih diagramov (dva kroga, ki se deloma prekrivata) odkrili medsebojne razlike in podobnosti tako, da si medsebojno zastavljajo vprašanja o hobijih, najljubši hrani, družini ipd. (učenci naj vpisujejo medsebojne podobnosti v prostor, kjer se kroga prekrivata, razlike pa vsakdo vpisuje v preostali del svojega kroga). Učencem predlagajte, naj dvojci med sabo delijo nekaj primerov. Cilj te aktivnosti je, da učenci dojamejo, da se vsi medsebojno razlikujemo, smo si pa tudi podobni.

Učencem zastavite vprašanja za premislek:

- *Kaj lahko sklenemo na podlagi te aktivnosti?*
- *Ali kakšen dvojec ni našel prav nobene podobnosti?*
- *Ali ste se spoznali kaj novega o svojem partnerju?*

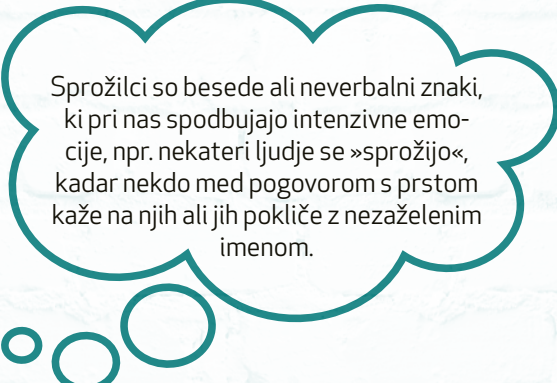
Naša današnja tema je konflikt. Kaj je to? (učence spodbudite, da skupaj oblikujejo definicijo)

Ali mislite, da konflikt z drugimi ljudmi izhaja iz podobnosti ali iz razlik? (zaželeni odgovor je: iz podobnosti in razlik obenem; iz podobnosti – če imamo istočasno iste potrebe, iz razlik – če se ne moremo dogovoriti zaradi različnih vrednot, potreb, ciljev)

Kakšne barve je konflikt? Učenci naj izberejo barvo, ki jih spominja na konflikt. Cilj je ozavestiti, da smo vsi nagnjeni k temu, da si konflikt predstavljamo kot nekaj negativnega, vaša naloga pa je, da učence ozavestite, da je konflikt lahko obarvan z živimi barvami in da je lahko nekaj pozitivnega. Učence spodbudite, da se spomnijo primerov pozitivnih strani konfliktov (zaželeni odgovori: bolje spoznavanje tujih potreb, bolje spoznavanje sebe, delo na komunikacijskih spretnostih, izboljšanje odnosov z drugimi ipd.).

Na ravni vsakdanjega življenja vstopamo v večje ali manjše število konfliktov. Učence spodbudite, da se spomnijo, ali so danes s kom že imeli kakšen konflikt. Učencem povejte, da se boste v nadaljevanju ukvarjali z razlogi nastanka konflikta – z našimi sprožilci. Vprašanje za učence: *Kaj mislite, da bi v kontekstu nastanka konflikta lahko bili sprožilci?* Cilj je, ozavestiti naše sprožilce, da bi lahko ozavestili čustva, ki jih ti izzovejo, in na ta način upravljali s svojimi reakcijami. Učencem pojasnite, da konflikt včasih izbruhne zaradi sprožilca in ne zaradi stvarnega problema.

Razdelite delovne liste.

Sprožilci so besede ali neverbalni znaki, ki pri nas spodbujajo intenzivne emocije, npr. nekateri ljudje se »sprožijo«, kadar nekdo med pogovorom s prstom kaže na njih ali jih pokliče z nezaželenim imenom.

DELOVNI LIST

SPROŽILCI

Moji sprožilci

Kako se počutim

Katere besede so moji sprožilci?

Kateri neverbalni znaki so moji sprožilci?

Kako vem, da sem jezen/na?

Se hitro razjezim ali za to potrebujem več časa?

Kaj lahko narediš, da bi lahko kontroliral/a reakcije na svoje sprožilce?

Spomni se situacije, ko si z nekom prišel/la v konflikt zaradi sprožilca (nekdo je uporabil besedo ali kakšen neverbalen znak, ki v tebi spodbuja nezaželena čustva), ne pa zaradi stvarnega problema?

ADIJO, NASILJE! DOBRODOŠLO, SPREJEMANJE!

Etiketiranje je pripisovanje negativnih značilnosti neki osebi ali skupini na podlagi predsodkov.

KLJUČNI POJMI: etiketiranje, nasilje, subkultura, spletno nasilje, toleranca, različnost

UČENCI BODO LAHKO:

- opozorili na problem etiketiranja,
- podprli različnost,
- izoblikovali lastne predloge za ozaveščanje o različnih oblikah medvrstniškega nasilja.

POTREBNI MATERIALI: tabla, kreda, samolepilni listki v 5-ih barvah, A3 listi, delovni listi za učence

POTEK AKTIVNOSTI:

Pripravite samolepilne listke v petih različnih barvah tako, da je število listkov enako številu učencev v razredu. Na listke iste barve napišite naziv ene od najpogostejše etiketiranih skupin v šoli (npr. šminkerji, pičlarji, pankerji, emoti, športniki, učenci z motnjami hranjenja ipd.). Lističe zložite tako, da se napisana vsebina ne vidi. Vsaki učenec naj izvleče en listek. Opozorite jih, naj listkov ne odpirajo in naj se prej razdelijo v skupine na podlagi barv listkov. Učence zaprosite, naj pred odpiranjem listkov znotraj skupine oblikujejo svojo definicijo nasilja – kako oni razumejo ta pojem. Potem naj razmislijo, katera barva, po njihovem mnenju, najbolj simbolizira tisto, kar za njih predstavlja nasilje (npr. modra zaradi modric, črna zaradi žalosti ipd.) in naj pojasnijo svojo izbiro. Dajte jim 5 minut za dogovor, potem pa naj predstavnik vsake skupine predstavi skupne sklepe.

Učenci naj nato pogledajo, kaj piše na lističih, ki so jih izvlekli. Razložite jim, da so oni zdaj predstavniki te etiketirane skupine in naj poskusijo razmišljati iz zornega kota skupine (kot da so res člani te skupine). Vsaki skupini razdelite po en plakatni list, na katerega naj v obliki stripa narišejo eno negativno situacijo, ki vključuje vedenje na podlagi stereotipov in/ali predsodkov, s katerim se ta etiketirana skupina srečuje. Za to aktivnost imajo 10 minut časa. Povabite predstavnike skupin, da predstavijo dela in pojasnijo, kaj predstavljajo. Spodbudite jih, da govorijo v prvi osebi. Po končanih predstavitev na tablo napišite podobnosti ter zastavite vprašanje, kaj je skupno vsem predstavitev. Pričakovani odgovori so: negativna čustva, predsodki, stres, nemoč, nasilje, diskriminacija, nesprejemanje.

ZAČNITE DISKUSIJO Z VPRAŠANJI:

- Katere oblike nasilja med vrstniki obstajajo?
- Zakaj se etiketirane skupine pogosto soočajo z zavračanjem?
- Ali se pogosto soočate z nasilnim vedenjem do vas/drugih? Kako reagirate v teh situacijah?
- Ali vam je znan pojem »cyberbullying« - spletno nasilje?
- Ali ste morda vi nasilni do nekoga, ne da bi se tega do sedaj sploh zavedali?

Učencem razdelite delovne liste.

DELOVNI LIST

Razmislite:

1. Ali sem si kdaj ustvaril/a mnenje o nekemu na podlagi mnenja drugih?

DA NE

2. Ali sem se kdaj začel/a posmehovati nekemu samo zato, ker so se tej osebi posmehovali vsi ostali?

DA NE

3. Ali poznam osebo, ki je bila izpostavljena fizičnemu/psihičnemu nasilju, jaz pa sem ignoriral/a dejstvo, da potrebuje pomoč?

DA NE

4. Ali sem kdaj na družbenih omrežjih koga izpostavil/a žalitvam ali ponižanju ali potegnil/a s tistimi, ki so to počeli?

DA NE

5. Ali sem kdaj nekoga izpostavil/a psihičnemu nasilju?

Če ste na katerokoli od predhodno zastavljenih vprašanj odgovorili pritrdilno, je vaš odgovor na zadnje vprašanje **DA**.

Pobarvajmo svet s sprejemanjem različnosti. Spoštujmo druge in se do njih obnašajmo tako, kot si želimo, da bi se drugi obnašali do nas.

Informirajte se o natečaju »Pobarvaj svet!«

V organizaciji Foruma za svobodo vzgoje <http://www.fso.hr/projects/oboji-svijet-tolerancijom/>
in partnerskih organizacijah Think Global (UK): <https://think-global.org.uk/>, Centro Sviluppo Creativo »Danilo Dolci« (IT): <http://danilodolci.org/>, Mladinski center Dravinjske doline (SLO): <http://www.mcdd.si/>

PREDLOG ZA NADALJNJE AKTIVNOSTI:

Premislite, kaj lahko naredite, da bi lahko tudi vaše okolje ozavestilo problem nasilja med vrstniki. Naredite anketo, napišite in objavite članek, svetu učencev predlagajte izvajanje »flashmoba« s ciljem ozaveščanja različnih oblik nasilja med vrstniki. Preučite, kaj je flashmob in si oglejte primer oblikovanja in izvajanja flashmoba »*Spread Tolerance and Love*« v okviru seminarja v organizaciji Foruma za svobodo vzgoje (<https://www.youtube.com/watch?v=o7ORaCCEkQg>).

ŠKATLA SREČE

KLJUČNE BESEDE: sreča, nematerialne dobrine, odnosi, pomoč

UČENCI BODO LAHKO:

- opisali svojo predstavo sreče,
- likovno izrazili svojo predstavo sreče,
- ozavestili razliko med materialnimi in nematerialnimi dobrinami.

Ali veste, da je bil 20. marca leta 2013 prvi Mednarodni dan sreče?

POTREBNI MATERIALI: škatla z napisom *Sreča*, svinčnik, delovni listi, barvice/flomastri/voščenske

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem pokažite škatlo in jim povejte, da se v njej nahaja sreča. Mlajše učence spodbudite z vprašanji: *Kaj je sreča? Kako izgleda sreča? Katere barve je sreča? Kako velika je sreča?*

Za starejše učence prilagodite vprašanja.

Učencem razdelite prvi del delovnega lista in jih zaprosite, naj razmislijo, kaj bi naredili s škatlo sreče, če bi jo dobili kot darilo (s kom bi jo delili, kam bi jo nesli, kje bi jo hranili, komu bi jo pokazali ipd.). Svoje misli naj zapišejo na prvi del lista. Če delate z mlajšimi učenci, naj bo vaja ustna. Ti lahko odgovore podajo tudi slikovno.

Učence zaprosite, naj vam preberejo svoje odgovore. Odgovore lahko zberete in iz njih naredite slikanico ter jo razstavite.

Učence vprašajte, kaj bi dali škatlo sreče. V pomoč jim po potrebi lahko zastavite spodnja vprašanja (prilagodite jih za starejše učence):

- *Kadar ste žalostni, kaj vas bolj osreči – objem ali bombon?*
- *Česa si želite bolj – veliko igrac ali veliko prijateljev?*
- *Kdaj ste bili najbolj srečni?*

Učenci naj narišejo ali napišejo svoj predlog v narisano škatlo na drugem delu delovnega lista.

IDEJE ZA DODATNE AKTIVNOSTI

Predlog za poglobljanje teme: S starejšimi letniki si lahko ogledate in komentirate video »Kaj ustvari dobro življenje? Lekcije iz najdaljše raziskave o sreči.« https://www.ted.com/talks/robert_waldinger_what_makes_a_good_life_lessons_from_the_longest_study_on_happiness/transcript?language=hr#t-4074

Zaigrajte igro »Skrivni prijatelj«. Pravila so naslednja: Vsakdo izvleče listek z imenom enega od sošolcev. Tej osebi je nato teden dni skrivni prijatelj in jo osrečuje z različnimi majhnimi stvarmi in obenem pazi, da ga/je ne odkrije. Na koncu tedna razkrijte skrivne prijatelje.

Za rojstni dan vsakega učenca vašega razreda z učenci pripravite škatlo sreče in jo podarite.

DELOVNI LIST

Podarjena vam je škatla sreče! Kaj boste naredili z njo?

Narišite škatlo, ki bo simbolizirala škatlo sreče. V njo napišite ali narišite, kaj za vas pomeni sreča.

RECEPT ZA SREČNO ŠOLO

KLJUČNI POJMI: srečna šola, blaginja, sreča

UČENCI BODO LAHKO:

- razvijali spretnost kritičnega razmišljanja,
- uporabili kreativnost,
- bolje spoznali drug drugega in sodelovali,
- spoznali koncept srečne šole.

POTREBNI MATERIALI: delovni list *Srečna šola* in *Recept za srečno šolo*, plakati za izdelavo recepta za srečno šolo, barvice

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem napovejte, da je današnja tema sreča, s poudarkom na sreči v šoli. Vprašajte jih, kako jo definirajo, zakaj je sreča v življenju pomembna in če poznajo formulo ali recept za srečo. Zapišite njihove ideje, skupaj jih komentirajte, potem pa jih spoznajte s teoretičnim modelom sreče in jih vprašajte, kaj mislijo o tem. Pripravite se tako, da preučite primer projekta Srečne šole v priročniku *Spodbudi spremembo*.

Pogovorite se o tem, zakaj je sreča v šoli pomembna in kaj se dogaja z ljudmi, ki niso srečni, kako se vedejo in kakšne so lahko posledice. Vprašajte jih, kaj mislijo, kakšna je razlika med srečno in nesrečno šolo ter zapišite njihove ideje.

Razdelite jih v manjše skupine, jim razdelite plakatske liste in flomastre/voščenske ter jim predlagajte, naj vsaka skupina naredi svoj Recept za srečno šolo. Svoje izdelke naj predstavijo in razstavijo na vidno mesto v šoli, da si jih lahko ogledajo tudi ostali učitelji in učenci.

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

- Menite, da je naša šola srečna in zaradi česa?
- Kaj bi lahko bilo bolje?
- Kdo najbolj vpliva na to, da je šola srečna? Kako?
- Ali imate tudi vi kakšen vpliv na srečo šole?

Potem, ko učenci sami izdelajo svoj model srečne šole, podelite z njimi UNESCO-v model. Ali ste vedeli, da obstaja tudi »recept« srečne šole?

Po UNESCO-vem modelu, so determinante srečne šole:

1. Dobri odnosi in prijateljstva v šoli;
2. Kakovostne razmere in metode za učenje;
3. Svoboda, kreativnost in zainteresiranost učiteljev in učencev;
4. Timsko delo in skupinske aktivnosti, kot so šport ipd.;
5. Pozitivni in motivirani učitelji.

Seveda obstaja tudi »recept« za nesrečno šolo:

1. Nasilje med vrstniki;
2. Obremenjenost in stres učencev;
3. Slaba atmosfera in odnosi v šoli;
4. Slabe metode in razmere poučevanja;
5. Učitelji z negativnimi stališči in odnosom do učencev in šole.

TEORIJA SREČE.

Po sodobnih teorijah sreče je ta v psihološkem smislu sestavljena iz zadovoljevanja potreb: 1) ljubezen in pripadnost, 2) sposobnost in (samo)spoštovanje ter 3) neodvisnost in samostojnost. Način, kako bomo zadovoljili te potrebe, se lahko od osebe do osebe zelo razlikuje.

DELOVNI LIST 1

SREČNA ŠOLA

ZA NAS JE SREČNA ŠOLA

ZA NAS JE NESREČNA ŠOLA

DELOVNI LIST 2

RECEPT ZA SREČNO ŠOLO

SESTAVINE:

PRIPRAVA:

ČLOVEKOVE PRAVICE ZA MALCE STAREJŠE

KLJUČNI POJMI: človekove pravice, Splošna deklaracija človekovih pravic, odgovornost, vrednota

UČENCI BODO LAHKO:

- spoznali osnovne človekove pravice,
- pojasnili pomen človekovih pravic,
- razumeli pomembnost odgovornosti oziroma dolžnosti, ki jih imamo poleg pravic,
- opozorili na morebitno kršitev človekovih pravic v naši državi in po svetu.

POTREBNI MATERIALI: tabla, kreda, flipchart papir, delovni list za učence

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem zastavite vprašanje o tem, kaj jim pomeni pojem človekove pravice. Potem naj vsak na papir napiše, katere človekove pravice ima.

Potem, ko učenci zaključijo s pisanjem, na tablo ali flipchart papir, zapisujte človekove pravice, ki so jih učenci prepoznali v svojem življenju. Potem učencem predstavite definicijo človekovih pravic. Z učenci preverite ali razumejo pomen izraza *prirojena vrednost vsakega človeškega bitja* (čeprav se ljudje razlikujemo po barvi kože, spolu, jeziku, veri, političnem ali kakšnem drugem nazoru, socialnem poreklu ipd., smo vsi enakopravni in moramo imeti enake pravice). Po tem učencem razdelite povzetek Deklaracije, ki se nahaja na naslednji strani. Vsak učenec naj prebere po en člen ter označi, katere pravice, ki jih ni uvrstil na seznam z začetka učne ure, uživa.

ZAČNITE DISKUSIJO Z VPRAŠANJI:

- *Katere pravice ste naknadno zasledili v povzetku?*
- *Ali mislite, da je katera od pravic samoumevna in je ni bilo potrebno navesti v Deklaraciji?*
- *Ali je katera od pravic za nas samoumevna, na kakšnem drugem koncu sveta pa nedosegljiva?*
- *Ali bi dodali še kakšno pravico, za katero menite, da je pomembna, pa se ne nahaja v tekstu Deklaracije?*
- *Kakšno je vaše mnenje o uresničevanju človekovih pravic v naši državi?*
- *Kdo naj bi spoštoval te pravice? Na koga se to nanaša? (Na države, inštitucije, predvsem pa na vsakega od nas.)*

Zadnje vprašanje uvaja v temo odgovornosti oziroma dolžnosti. Učence ste spomnili, da imamo vsi pravice, na katere se lahko sklicujemo, zdaj poudarite pomembnost našega spoštovanja pravic drugih. Na tablo z velikimi črkami napišite: *pravice vključujejo odgovornost* ter učence pozovite, da razmislijo, kaj ta stavek pomeni.

Pripeljite jih do zaključka, da imamo vsi svoje pravice, odgovorni pa smo tudi za spoštovanje pravic drugih. Z vsako pravico pride tudi dolžnost. Eno brez drugega ni mogoče. Vprašajte jih ali so morda do sedaj nezavedno kršili človekove pravice nekoga drugega in ali lahko v prihodnosti nekaj spremenijo v zvezi s tem? Dajte poudarek na vprašanje: **Kaj lahko jaz naredim?**

Človekove pravice so osnovne pravice, brez katerih ljudje ne morejo živeti dostojno – kot človeška bitja.

Najbolj razširjen in v svetu sprejet dokument o človekovih pravicah je Splošna deklaracija človekovih pravic, ki so jo 10. decembra 1948 sprejeli Združeni narodi, njeno glavno sporočilo pa je prirojena vrednost vsakega človeškega bitja.

Motivacija za diskusijo:

Pravica moje pesti se konča na konici tvojega nosu.

Predlog za nadaljnje aktivnosti:

Učenci naj ustvarijo video, pesem, predstavo ali kaj podobnega, s čimer bodo pokazali, da smo vsi enakopravni ne glede na to, kje živimo, kako izgledamo, kateri jezik govorimo ali kateri religiji izkazujemo pripadnost. Lahko obdelajo tudi primere kršitev človekovih pravic na Slovenskem. Oblikujte projekt na ravni šole ter obeležite Dan človekovih pravic 10. decembra.

DELOVNI LIST

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC (povzetek):

- Čl. 1. Vsi ljudje se rodijo svobodni in bi morali enako ravnati drug z drugim.
- Čl. 2. Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično prepričanje, nacionalno pripadnost ipd.
- Čl. 3. Vsakdo ima pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti.
- Čl. 4. Nihče te ne sme držati v suženjstvu, ti pa ne smeš zasužnjiti nekoga drugega.
- Čl. 5. Nihče te ne sme raniti, mučiti ali s tabo ponižujoče ravnati.
- Čl. 6. Vsakdo ima povsod pravico, da je enak in priznan kot oseba.
- Čl. 7. Vsi so enaki pred zakonom in vsi imajo pravico do enakega pravnega varstva.
- Čl. 8. Vsakdo ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva proti dejanjem, ki kršijo njegove temeljne pravice.
- Čl. 9. Nihče te nima pravice neupravičeno zapreti ali izgnati iz države.
- Čl. 10. Vsakdo je upravičen do pravičnega in javnega obravnavanja pred sodiščem.
- Čl. 11. Vsakdo ima pravico, da velja za nedolžnega, dokler ni spoznan za krivega v skladu z zakonom.
- Čl. 12. Vsakdo ima pravico do zakonskega varstva, če mu nekdo drugi poskuša narediti škodo, toda nihče nima pravice, vstopiti v tvoj dom ali da brez kakršnegakoli upravičenega razloga nadleguje tebe ali tvojo družino.
- Čl. 13. Vsakdo ima pravico do potovanja, kadarkoli in kamorkoli si zaželi.
- Čl. 14. Vsakdo ima pravico v drugih državah iskati in uživati pribežališče, če je preganjan ali mu le-to grozi.
- Čl. 15. Vsakdo ima pravico do pripadnosti neki državi oz. pravico do državljanstva. Nihče nima pravice, da vam prepreči, da pripadate drugi državi, če to želite.
- Čl. 16. Vsakdo ima pravico skleniti zakonsko zvezo in ustanoviti družino.
- Čl. 17. Vsakdo ima pravico do lastnine in premoženja.
- Čl. 18. Vsakdo ima pravico, da prakticira in sledi svoji veri (ali prepričanju) in da jo spremeni, če to zaželi.
- Čl. 19. Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja ter pravico, da lahko sprejema in širi informacije.
- Čl. 20. Vsakdo ima pravico do svobodnega in mirnega zbiranja in združevanja.
- Čl. 21. Vsakdo ima pravico izbrati vodstvo in sodelovati v vodenju svoje države.
- Čl. 22. Vsakdo ima pravico do socialne varnosti in do možnosti, da razvije svoje spretnosti.
- Čl. 23. Vsakdo ima pravico do dela pod varnimi pogoji za pošteno plačilo in pravico do pridruževanja sindikatu.
- Čl. 24. Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa.
- Čl. 25. Vsakdo ima pravico do primerne življenjskega standarda in zdravniške oskrbe, če je bolan.
- Čl. 26. Vsakdo ima pravico, da hodi v šolo. Osnovno izobraževanje mora biti obvezno in brezplačno.
- Čl. 27. Vsakdo ima pravico prosto se udeleževati kulturnega življenja svoje skupnosti.
- Čl. 28. Vsakdo je upravičen do družbenega reda, v katerem se uresničujejo pravice in svoboščine določene v tej Deklaraciji.
- Čl. 29. Vsakdo mora spoštovati pravice drugih, svojo skupnost in javno lastnino.
- Čl. 30. Nihče ne sme odvzeti kakršnekoli pravice iz te Deklaracije.

Raziščite, katerega leta so ženske v vaši državi dobile volilno pravico.

Ali veste, kdo je Malala Yousafzai? Raziščite!

GLEDAJMO SKOZI OČI ČLOVEKOVIH PRAVIC

KLJUČNI POJMI: človekove pravice

UČENCI BODO LAHKO:

- ponovili človekove pravice,
- prepoznali uporabo človekovih pravic v vsakodnevnih situacijah,
- diskutirali o odnosu preučevanja situacij iz vidika čustev, prepričanij in vrednot ter iz vidika človekovih pravic.

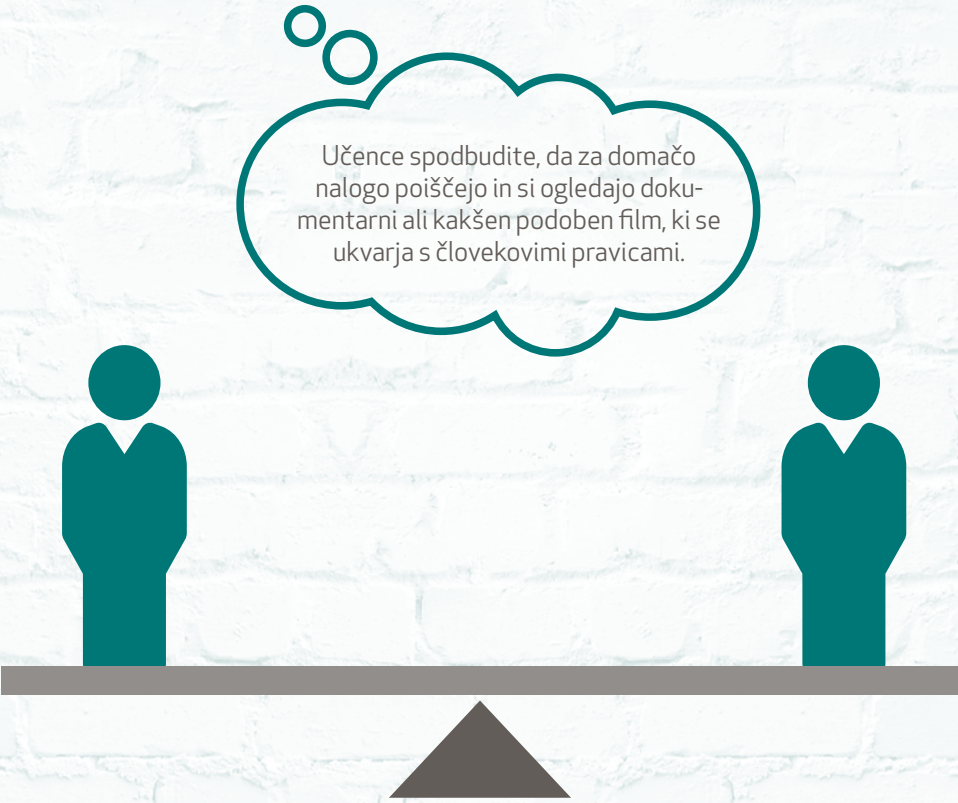
POTREBNI MATERIALI: delovni list za učence

POTEK AKTIVNOSTI:

Preden začnete z vajo, z učenci obdelajte temo človekovih pravic na način, da vam povedo, kaj vedo o navedeni temi.

Učence razdelite v skupine. Vsaki skupini dajte listke s tremi različnimi situacijami. Naloga učencev je, da vsako situacijo preučijo s *človeškimi očmi* (bodisi osebno bodisi kako bi nekdo, ki ga poznajo, reagiral) in z očmi človekovih pravic. Ljudje namreč pogosto dojemamo situacijo in ravnamo v skladu s svojimi čustvi, izkušnjami in trenutnim počutjem. Človekove pravice pa so univerzalne, kar pomeni, da morajo veljati za vse ljudi na isti način. Cilj vaje je, da učenci opazijo potrebe ene in druge strani. Učencem razdelite delovne liste delavnice *Človekove pravice za malce starejše*.

Pomembno je, da učenci vsako situacijo razložijo na subjektiven način po eni strani, po drugi strani pa na način, kako se ta situacija razloži v odnosu do človekovih pravic. Medtem ko učenci delajo v skupinah, jih spremljajte in če je potrebno, spodbudite kakovostne sodelovalne odnose. Na koncu naj predstavnik vsake skupine predstavi njihovo delo. Pomembno je tudi poudariti, da za rešitev situacij, ki so navedene na delovnem listu, ne obstaja samo en ali absolutno pravilen odgovor, saj se situacija pogosto analizira iz več aspektov.

Učence spodbudite, da za domačo nalogo poiščejo in si ogledajo dokumentarni ali kakšen podoben film, ki se ukvarja s človekovimi pravicami.

DELOVNI LIST

SITUACIJE:

Lastnik gradbenega podjetja zaposluje samo močne moške.

Starši nočejo, da bi se njihovi otroci informirali o istospolno usmerjenih osebah.

Učenec se je sprijaznil z verbalnim nasiljem, saj učencev, ki to počnejo, nihče ne kaznuje.

Družina Romov ima svojstven stil življenja in jih zato sosodje ne sprejemajo.

Človek, ki je umoril več oseb, mora dobiti kazen. Katero?

Otrok z motnjami vedenja maltretira ostale učence. Starši podpisujejo peticijo za premestitev učenca na drugo šolo.

Kaj narediti s priseljevanjem muslimanov v Evropo?

Delo paparaca.

»Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, vštrevši pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimikoli sredstvi in ne glede na meje.«
(čl. 19 Splošne deklaracije o človekovih pravicah)

Tradicija sklenitve dogovorjenega poroke.

Skupina žensk ustanovi športni klub, v katerem moškimi članstvo ni dovoljeno.

»Pravica moje pesti se konča na konici tvojega nosu.«

GALERIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

KLJUČNI POJMI: človekove pravice, zgodovina človekovih pravic, generacije človekovih pravic

UČENCI BODO LAHKO:

- opisali razvoj človekovih pravic,
- naštel generacije človekovih pravic in povezali, kateri generaciji pripada katera pravica.

POTREBNI MATERIALI: delovni listi, papir velikega formata, flomastri

POTEK AKTIVNOSTI:

Na začetku aktivnosti kratko uvedite učence v temo o zgodovini človekovih pravic. Cilj te aktivnosti je, da se učenci spoznajo z razvojem človekovih pravic oziroma z generacijami človekovih pravic ter s ključnimi trenutki, ki so pripeljali do tega, da se določena generacija človekovih pravic razvije in oblikuje.

Učence razdelite v tri skupine in vsaki skupini razdelite eno generacijo človekovih pravic oziroma enega od tekstov iz delovnega lista. Potem, ko samostojno preberejo dobljeni tekst, se naj v skupini pogovorijo o tekstu in se dogovorijo o načinu predstavljanja svojega teksta ostalim učencem. Vsaki skupini zagotovite en papir velikega formata in flomastre. Učenci v skupini naj izdelajo plakat in ga predstavijo ostalim učencem. Pozorno spremljajte predstavitve ter z dodatnimi vprašanji spodbudite diskusijo ali dodatno razlago pojmov. Aktivnost lahko končate tako, da se pove celotna zgodba o generacijah človekovih pravic, kako so se razvijale in o pomembnih točkah njihovega razvoja. To lahko dopolni zgodba o novih pravicah, ki se pojavljajo v svetu, kot so pravica do dostopa internetu, pravica do vode ipd.

Na tem mestu zavajamo, da so teksti povzeti na podlagi tekstov iz naslednjega vira:

<http://www.coe.int/en/web/compass/the-evolution-of-human-rights>, https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/tvorba_prava/Cornescu_Adrian_Vasile.pdf

Plakati, ki jih učenci izdelajo, se lahko razstavijo na vsem vidnih mestih šole ob obeležitvi kakšnega pomembnega datuma povezanega s človekovimi pravicami, da se o tej temi informira čim več ljudi.

DELOVNI LIST 1

PRVA GENERACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Te pravice so se začele pojavljati kot teorije med 17. in 18. stoletjem, temeljile pa so predvsem na političnih zadevah. Rodilo se je spoznanje, da obstajajo stvari, ki ne bi smele biti dovoljene vsemogočnim vladarjem, in da bi ljudstvo moralo imeti nekaj vpliva na politike, ki so jih zadevale. Osrednji ideji sta bili osebna svoboda ter zaščita posameznika pred kršitvami države.

Prva generacija človekovih pravic, pogosto imenovane tudi »modre« pravice, se ukvarja s svobodo in udeleževanjem v političnem življenju. V svoji naravi so načeloma državljanske in politične: oblikovane so kot prepovedi, da bi posameznika zaščitile pred prekoračitvami države. Prva generacija pravic med ostalim vključuje tudi pravico do življenja, pravico do enakosti pred zakonom, svobodo govora, pravico do poštenega sojenja, svobodo veroizpovedi in volilno pravico.

Prvič so bile navedene v 18. stoletju, v Listini o pravicah Združenih držav in v francoski Deklaraciji o pravicah človeka in državljana, čeprav nekatere od teh pravic in pravica do poštenega sojenja izhajajo iz obdobja Velike listine svoboščin (Magna Carta) iz leta 1215 in Pravic Angležev navedenih v angleški Listini o pravicah leta 1689.

Danes so državljanske in politične pravice podrobno obrazložene v Mednarodnem paktu o političnih in državljanskih pravicah (ICCPR) in v Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (ECHR). Te pravice tradicionalno – vsaj na »Zahodu« – mnogi štejejo za najpomembnejše človekove pravice. V naslednjem poglavju bomo videli, da gre za napačno stališče.

Človekove pravice so pogosto predmet politične zlorabe. Med »hladno vojno« so bile države sovjetskega bloka zelo kritizirane zaradi njihovega neupoštevanja državljanskih in političnih pravic. Te države so odgovorile s svojim kritiziranjem zahodnih demokracij zaradi neupoštevanja ključnih socialnih in ekonomskih pravic, ki jih bomo obravnavali v naslednjem poglavju. V obeh kritikah je bilo vsaj nekaj resnice.

DELOVNI LIST 2

DRUGA GENERACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Druga generacija človekovih pravic se ukvarja z enakostjo, v svoji naravi pa so načeloma ekonomske, socialne in kulturne.

Različnim državljanom zagotavljajo enake pogoje in obravnavo. Sekundarne pravice vključujejo zaposlitev pod pravičnimi in ugodnimi pogoji, pravico do hrane, stanovanja in zdravstvene oskrbe, socialno varstvo in podporo za brezposelne.

Enako kot prva generacija pravic, so tudi te vključene v Univerzalno deklaracijo človekovih pravic in podrobno obravnavane v Členih 22-28 Univerzalne deklaracije ter v Mednarodnem paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah. Te pravice včasih imenujemo tudi »rdeče« pravice. Državnim organom nalagajo dolžnost njihovega spoštovanja, promoviranja in izpolnjevanja, kar pa je odvisno od dostopnosti resursov. Dolžnost je naložena državi, kajti ta nadzira lastne resurse. Nihče nima direktne pravice do stanovanja in izobraževanja.

Te pravice se ukvarjajo s tem, kako ljudje živijo in delajo skupaj ter z osnovnimi življenjskimi potrebami. Temeljijo na idejah enakosti in zagotovljenega dostopa do osnovnih socialnih in ekonomskih dobrin, storitev in priložnosti. Z vplivi zgodnje industrializacije in z vzponom delavskega razreda so vse bolj postajale mednarodno priznane. To je pripeljalo do novih zahtev in novih idej o pomenu dostojanstvenega življenja. Ljudje so dojeli, da človekovo dostojanstvo zahteva več kot minimalno odsotnost posredovanja države, ki jo predpisujejo državljanske in politične pravice. Socialne, ekonomske in kulturne pravice so povzete v Mednarodnem paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (ICESCR) kot tudi v Evropski socialni listini Sveta Evrope.

Socialne pravice so tiste, ki so neobhodne za polno udeleževanje v življenju družbe. Vključujejo pravico do izobraževanja ter pravico do ustanavljanja in vzdrževanja družine ter veliko pravic, ki štejejo kot »civilne« pravice: na primer, pravice do rekreacije, zdravstvenega varstva, zasebnosti in svobode od diskriminacije.

Ekonomske pravice vključujejo pravico do dela, do ustreznega življenjskega standarda, do stanovanja in pravico do pokojnine za starejše ali obnemogle. Ekonomske pravice reflektirajo dejstvo, da je določena raven materialne varnosti neobhodna za človekovo dostojanstvo, kot tudi to, da je, na primer, pomanjkanje smiselne zaposlitve ali nastanitve lahko psihološko ponižujoče.

Kulturne pravice se nanašajo na kulturni »življenjski slog« skupnosti in se jim pogosto posveča manj pozornosti kot mnogim ostalim tipom pravic. Vključujejo pravico prostega udeleževanja v kulturnem življenju skupnosti in verjetno tudi pravico do izobraževanja. Obstaja veliko drugih pravic, ki niso uradno klasificirane kot »kulturne«, ampak so neobhodne za manjšinske skupnosti znotraj družbe zaradi ohranitve njihove značilne kulture: na primer, pravica do nediskriminacije in enaka zakonska zaščita.

DELOVNI LIST 3

TRETJA GENERACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Tretja generacija človekovih pravic so tiste pravice, ki presegajo meje civilnih in socialnih ter so navedene v progresivnih dokumentih mednarodnega prava, vključujoč Stockholmsko deklaracijo konference Združenih narodov o človekovem okolju iz leta 1972, Deklaracijo ZN o okolju in razvoju iz Ria iz leta 1992 ter druge primere »mehkega zakona« usmerjenega k splošnim zadevam. Zaradi današnjih nagnjenj k nacionalni suverenosti in premoči nacij, ki so potencialne kršiteljice, je te pravice težko uzakoniti v pravno zavezujočih dokumentih.

Pojem »tretja generacija človekovih pravic« je neuraden, tako kot vzdevek »zelene« pravice, obsega pa izredno širok spekter pravic vključujoč: skupne in kolektivne pravice, pravico do samo-odločanja, ekonomskega in socialnega razvoja, zdravega okolja, naravnih resursov, komunikacije, udeleževanja v kulturni dediščini in do medgeneracijske pravičnosti in trajnosti.

Ideja, na kateri je zasnovana tretja generacija človekovih pravic, je solidarnost. Zajema kolektivne pravice družbe ali ljudstva, kot so pravica do trajnostnega razvoja, do miru ali do zdravega okolja. V večini sveta razmere, kot so skrajna revščina, vojna, ekološke in naravne katastrofe, kažejo, da je glede človekovih pravic dosežen precej omejen napredek. Iz tega razloga je veliko ljudi mnenja, da je treba priznati novo kategorijo človekovih pravic, ki bi zagotovile ustrezne razmere za družbe, še posebej v državah v razvoju, da lahko zagotovijo prvo in drugo generacijo pravic, ki so že bile priznane.

Posamezne pravice, ki so vključene v kategorije tretje generacije človekovih pravic, so: pravice do razvoja, do miru, do zdravega okolja, do deleža v izrabi skupne dediščine človeštva, do komunikacije in do humanitarne pomoči.

Nekateri strokovnjaki nasprotujejo ideji teh pravic, saj gre za »kolektivne pravice« v smislu, da jih imajo skupnosti ali celo celotne države. Menijo, da lahko imajo človekove pravice le posamezniki. Nekateri ljudje se bojijo, da bi takšna sprememba v terminologiji omogočila izgovor določenim represivnim režimom za zanikanje (posameznih) človekovih pravic v imenu teh kolektivnih človekovih pravic; na primer, hudo zmanjšanje civilnih pravic zaradi zagotavljanja ekonomskega razvoja.

Včasih se izraža še ena skrb: ker bi varuh tretje generacije pravic morala biti mednarodna skupnosti in ne država, ni mogoče zagotoviti odgovornosti. Kdo ali kaj naj bi bil odgovoren, da poskrbi za mir na Kavkazu ali na Bližnjem vzhodu, ali za to, da se amazonski deževni gozd ne uničuje in da so proti klimatskim spremembam sprejeti ustrezni ukrepi?

ODLOČANJE O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

KLJUČNI POJMI: človekove pravice, spor med človekovimi pravicami

UČENCI BODO LAHKO:

- analizirali primere kršitve človekovih pravic,
- identificirali glavne argumente v primerih povezanih s človekovimi pravicami,
- ocenili argumente iz perspektive logične veljavnosti in pomembnosti za primer.

POTREBNI MATERIALI: kopije delovnega lista

POTEK AKTIVNOSTI:

Pred začetkom aktivnosti izberite katerikoli sodni primer povezan s človekovimi pravicami ali kakšno javno diskusijo povezano s človekovimi pravicami v obliki časopisnega članka. Učence razdelite v skupine in jim razdelite materiale, ki ste jih našli, ter jih dajte navodilo, da potem, ko preučijo materiale, izpolnijo obrazec na delovnem listu.

Učenci naj navedejo, za katero temo in katere človekove pravice gre – oziroma, če gre za spor med pravicami, kateri dve ali več pravic so v medsebojnem nasprotju znotraj primera. Učenci naj potem identificirajo glavne argumente obeh strani povezanih z navedenim primerom. Poleg tega naj še navedejo, kakšna je bila odločitev sodišča, če gre za sodni primer, ter glavne argumente sodišča med sprejetjem odločbe. Na koncu naj še predstavijo svoje mnenje o navedenem primeru.

Potem, ko so učenci končali z aktivnostjo, z njimi začnite diskusijo o vsaki od tem, zlasti o argumentih. Pri argumentih je pomembno, da učenci presodijo, ali so ti logično utemeljeni ter kako pomembni in močni so za celotno diskusijo.

DELOVNI LIST

GLAVNO VPRAŠANJE / TEMA PRIMERA

KATERE ČLOVEKOVE PRAVICE SO TUKAJ V NASPROTJU/KRŠENE/PRIKRAJŠANE?

ARGUMENTACIJA

STRAN A

STRAN B

MNENJE/ODLOČITEV SODIŠČA, ČE GRE ZA SODNI PROCES

TVOJE MNENJE IN ARGUMENTI

POPULIZEM

KLJUČNI POJMI: populizem

UČENCI BODO LAHKO:

- definirali populizem,
- našteli in identificirali glavne značilnosti populizma/populističnega govora,
- zaznali populizem v javnem prostoru.

POTREBNI MATERIALI: delovni list, plakat papir, projektor, zvočniki, računalnik, dostop do interneta

POTEK AKTIVNOSTI:

Učence na začetku aktivnosti uvedite v temo populizma. Vprašajte jih, ali so slišali za pojem *populizem*, *populist* in kaj za njih pomeni ta pojem. Nekatere od njihovih izjav zapišite na tablo/flipchart.

Potem si z učenci oglejte naslednji kratki film v angleškem jeziku z naslovom *What is Populism?* na povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=lwHhV7tyXkE> in jih napotite, da pozorno spremljajo in zaznajo pomembne dele, da bi lahko skupaj dopolnili seznam, ki ste ga začeli.

Po filmu dopolnite vaš seznam skozi diskusijo z učenci ter poskušajte razvrstiti njegovo vsebino v naslednje skupine:

- **zavračanje inštitucij:** populist redno zavračajo obstoječe institucije, saj naj bi one povzročile trenutno slabo stanje;
- **razdelitev družbe:** populist delijo družbo na »majhne ljudi« in »elito«, pri čemer so elite lahko politiki, podjetniki, tujci ali kakšna druga skupina, proti kateri se usmerja akcija (primer: domačini proti prišlekom ipd.);
- **napihovanje družbenih problemov:** populist napihujejo določen družbeni izziv, da bi spodbudili mobilizacijo državljanov; pogosto se zgodi, da navedeni družbeni izziv ne obstaja ali pa ni statistično pomemben (primer: poudarjanje mladostniške nosečnosti, čeprav se njihovo število zadnja leta zmanjšuje);
- **opozarjanje na »sovražnike«:** populist so izjemno spretni v identificiranju sovražnikov – notranjih ali zunanjih, zaradi katerih se državljanji morajo mobilizirati;
- **dominantna vloga vojske:** populist običajno izrazito poudarjajo potrebo večjega vlaganja v vojsko, povečanje vojne pripravljenosti in večjo vlogo vojske v družbi nasploh, čeprav ne obstaja realna potreba po tem (primer: zvišanje izdatkov za vojsko v škodo ostalih družbenih transfejev, čeprav to dejansko ni upravičeno);
- **napadi na medije:** populist redno vidijo medije kot grožnjo in jih neutemeljeno napadajo (primer: predsednik Trump običajno etiketira medije, ki ne poročajo po njegovi volji, kot »fake news«);
- **poudarjanje pomena religijskih dogem:** populist v svojem govoru o prosvetnih zadevah pogosto vključujejo dogme verskega nauka, da podkrepijo upravičenost ukrepov, ki jih želijo udejanjiti v družbi.

Zgoraj so navedene nekatere glavne komponente populizma. Te se lahko identificirajo pri nekaterih politikih ali javnih osebah. V nadaljevanju skupaj z učenci izberite javno osebo in jo postavite na »test populizma«. Učence razdelite v šest skupin in vsaki skupini dodelite eno zgoraj omenjenih komponent. Vsaka skupina ima nalogo, da na internetu poišče, kaj izbrana oseba govori o institucijah, določenih družbenih skupinah, o katerih družbenih problemih govori, ali se ta oseba sklicuje na spoštovanje ali negativno poudarja določene skupine in kaj govori o vojski in medijih. Ko učenci najdejo citate in izpolnijo delovne liste, skupaj komentirajte najdene citate ter ocenite, v kolikšni meri je navedena oseba populistična.

Na koncu aktivnosti se še enkrat ponovite, kaj je populizem in si oglejte kratek film v angleškem jeziku z naslovom *populism easily explained* (explainity@ explainer video) na povezavi: <https://www.youtube.com/watch?v=jRZURSFV9hk>.

DELOVNI LIST - TEST POPULIZMA

Ime in priimek osebe:

Pomembnost osebe:

Dolžnosti, ki jih opravlja:

Zavračanje inštitucij

Razdelitev družbe

Napuhovanje družbenih problemov

Opozarjanje na sovražnike

Dominantna vloga vojske

Napadi na medije

Poudarjanje pomena religijskih dogem

KDO SO BEGUNCI?

KLJUČNI POJMI: begunci, migranti, človekove pravice

UČENCI BODO LAHKO:

- razlikovali pojma begunstvo in migracije,
- definirali pojma begunstvo in migracije,
- opisali pomembnost Splošne deklaracije človekovih pravic,
- razvijali empatijo.

POTREBNI MATERIALI: A3 in A4 listi, flomastri, računalnik, projektor in internet

POTEK AKTIVNOSTI:

Učence razdelite v skupine. Na A4 list naj napišejo čim več razlogov, zakaj ljudje odhajajo v druga mesta, države, celine. Ko napišejo vse razloge, učencem razdelite delovne liste, na katerih sta dve koloni. Učenci naj v prvo kolono napišejo razloge, zaradi katerih ljudje odhajajo prostovoljno, v drugo kolono pa razloge, zaradi katerih ljudje odhajajo proti svoji volji. Vsaka skupina naj po tej razdelitvi razvrsti razloge, ki so jih predhodno napisali. Vsaka skupina naj svoj plakat pritrdi na tablo in ga predstavi razredu.

Potem naj učenci v istih skupinah definirajo pojem begunec (delovni list). Vsaka skupina naj razredu predstavi svojo definicijo. Med diskusijo je pomembno, da se celoten razred dogovori o skupni definiciji.

BEGUNEC je tujec/ka, ki se ne nahaja v državi svojega državljanstva in se zaradi upravičenega strahu pred preganjanjem (zaradi svoje rase, vere, nacionalnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali političnih nazorov) ne more, ali zaradi tega strahu, noče izkoristiti zaščite te države. Begunec je tudi oseba brez državljanstva, ki se nahaja zunaj države stalnega prebivališča, ki pa se ne more, ali se zaradi opravičenega strahu, noče vrniti v to državo. Gre za skupen naziv za vse osebe, ki iščejo in/ali uživajo neko vrsto zaščite.

Učencem kot zaključno aktivnost predvajajte video reportažo UNICEF-a o sirjski deklici Ayi, ki begunka, z naslovom *Meet One of the Syrian Refugee Children UNICEF* (<https://youtu.be/YS791D17jn8>). Po ogledu, naj učenci vzamejo papir in svinčnik ter napišejo pismo deklici Ayi. Če delate z manjšimi otroki, se lahko izrazijo tudi z risbo. Pomembno je, da učencem daste dovolj časa in svobode, da se kreativno izrazijo.

To temo povežite s pomembnostjo zaščite človekovih pravic. Učencem razdelite tekst Splošne deklaracije človekovih pravic in jih spodbudite, da v njej najdejo člene, ki se nanašajo na begunce, in pojasnijo, na kakšen način se ščitijo človekove pravice beguncev (tukaj sta zlasti pomembna člena 13 in 14).

DELOVNI LIST

Ljudje včasih odhajajo v druga mesta in države, na druge celine.

Kaj meniš iz katerih razlogov? Znotraj svoje skupine diskutiraj o vseh možnih razlogih in jih predstavi razredu.

Razlogi, zaradi katerih ljudje prostovoljno odhajajo v druge države in na druge celine:

Razlogi, zaradi katerih ljudje odhajajo v druge države in na druge celine proti svoji volji:

Ali veš, kdo so begunci? Kako bi definiral/a ta pojem?

BEGUNEC JE

VSI MI SMO OTROCI TEGA SVETA

KLJUČNI POJMI: begunci, različnost, predsodki, begunska kriza, begunska taborišča

UČENCI BODO LAHKO:

- ozavestili, da se vsi v nečem razlikujemo, da pa smo si tudi podobni,
- razvijali empatijo do beguncev.

POTREBNI MATERIALI: A4 tisti, flomastri, delovni list s slikami in zgodbami begunskih deklic, računalnik in internetna povezava za ogled video materialov predlaganih v tekstu

POTEK AKTIVNOSTI:

Učence na začetku učne ure razdelite v dvojice in vsaki dajte en A4 list. Učencem pojasnite, da je njihova naloga, da v obliki Vennovih diagramov (dva kroga, ki se delno prekrivata) najdejo podobnosti in razlike med sabo znotraj dvojice. Po tej aktivnosti naj nekaj učencev prebere podobnosti/razlike, ki so jih našli.

Učence vprašajte, ali je bila naloga težka in ali če je bilo lažje najti podrobnosti ali razlike? Zakaj? Skozi diskusijo učence ozavestite, da se vsi razlikujemo, a da imamo tudi veliko podobnosti.

Napovejte, da bodo isto aktivnost delali individualno, toda z osebo, ki bo navedena na delovnem listu. Vsakemu od učencev razdelite delovni list s sliko in zgodbo. Učenci naj na zadnjo stran lista narišejo Vennove diagrame in v njih vpisujejo podobnosti in razlike, ki jih bodo prepoznali med sabo in deklico. Na koncu aktivnosti učencem pojasnite, da so vsi dobili zgodbe begunskih deklic iz Sirije. Učence vprašajte, ali so seznanjeni s pojmom *begunci* in z begunsko tematiko.

Učenci naj predstavijo podobnosti/razlike, ki so jih navedli. Bodite pripravljeni na to, da nekateri učenci samostojno ne bodo našli podobnosti, vaša naloga pa je, da jih s pogovorom ali s primeri ostalih učencev spodbudite, da opazijo po možnosti naslednje podobnosti: smo človeška bitja, smo otroci, radi se družimo s prijatelji, radi imamo svojo družino, radi imamo svoje mesto/deželo, imamo načrte in sanje, ki jih želimo uresničiti; počutimo se prestrašeno/nemočno ...

Učence s pogovorom spodbudite, da pridejo do zaključka, da si moramo vedno prizadevati osmisliti situacijo, v kateri se nahaja druga oseba, iz različnih zornih kotov in se poskušati postaviti v njeno kožo. Učence spodbudite, da premislijo, na kakšen način lahko oni pomagajo otrokom, ki to potrebujejo, v tem primeru beguncem. Predloge napišite na tablo.

VENNOVI DIAGRAMI

Ali želite dodatno delati z učenci na njihovem razumevanju begunstva ter razvoju domišljije in empatije? Predlagamo, da jim zastavite naslednja vprašanja:

- *Ali si lahko predstavljaš kako izgleda **en dan v begunskem taborišču** fanta ali deklice tvoje starosti?*
- *Kaj bi pogrešal/a? Kaj bi počel/a in kako bi preživel/a dan? Kaj ne bi mogel/mogla početi?*

Učence lahko spodbudite, da naredijo projekt na temo *Kakšno je življenje otrok v begunskem taborišču*. Naj to, kar izvejo, delijo z drugo skupino otrok v šoli ali razredu. Učence spodbudite, da napišejo pismo osebi ali večim, ki so na položaju družbene moči (premierju, ministru, Evropski komisiji, zastopnikom v Evropskem parlamentu ipd.), ki lahko kaj naredijo, da bi pomagali otrokom v begunstvu.

MATERIALI IN VIRI:

Spletna stran United Nations Refugee Agency: www.unhcr.org (v zgornjem desnem kotu lahko izberete različne jezike)

Vsebina delovnega lista je povzeta s spletne strani: <http://jamiefrancis.com/blog/2013/11/17/syrian-refugees-school-girls-in-exile>

(vsebina je v angleškem jeziku; izberite zgodbe, za katere menite, da so primerne za starost vaših učencev).

Če gre za starejše učence, predlagamo, da si ogledate risanko, ki pojasnjuje, kako je prišlo do begunske krize (Youtube: The European Refugee Crisis and Syria Explained).

Za dodatno motivacijo predlagamo UNICEF-ov video Children Are More Than Labels (traja 32 sekund): <https://www.youtube.com/watch?v=uLWcsDfOSQM>.

DELOVNI LIST 1

VSI MI SMO OTROCI TEGA SVETA

Vir fotografij: <http://jamiefrancis.com/blog/2013/11/17/syrian-refugees-school-girls-in-exile>

Jaz sem Azzari in stara sem 14 let. Rojena sem v Homsu v Siriji. V Jordan smo prispeli 3. januarja leta 2013 zaradi vojne v Siriji. Zelo žalostna sem, ker je bilo v moji deželi veliko ljudi umorjenih in ker pogrešam prijatelje. Tukaj nisem srečna, saj tukaj ni mojih prijateljev in sorodnikov. Veliko jih je bilo ubitih. Življenje tukaj je težko.

Jaz sem Julanar iz Sirije. Najbolj pogrešam svojega ljubljienčka – ptico. Rada je pela. Pa tudi letela mimo moje sobe. Pogrešam prijatelje in čas, ko smo se igrali in smejali. Ko odrastem, želim biti inženirka ali arhitektka. Želim pomagati svoji deželi, da bi se lahko znova zgradila. Stara sem 14 let.

DELOVNI LIST 2

VSI MI SMO OTROCI TEGA SVETA

Jaz sem Noor in sem stara 15 let. Želim postati zdravnica, in sicer kirurginja, saj bi to zelo koristilo moji deželi. Zdi se mi pomembno, da bi delala nekaj koristnega. V Jordan smo prispele februarja leta 2013.

Jaz sem Daiana in sem stara 15 let. Prihajam iz zasedenega mesta Homs. Zelo pogrešam svoje mesto, svojo ulico, svoje prijatelje, svojo šolo. Nekoč sem veliko časa preživljala s prijatelji, se učila, igrala in se smejala. Odpuščanje ni lahko in nihče tega ne more, razen če se potrudi. Želim, da bi se vojna hitro končala in da bi se vrnili v Sirijo, in tudi, da bi se dežela znova zgradila in da bi bila močna. Rada pomagam drugim pri učenju ter želim postati učiteljica in na ta način pomagati svoji domovini. Sèm sem prispela sredi leta 2012.

KDO BO VODIL BRODOLOMCE?

KLJUČNI POJMI: različne oblike oblasti, demokracija, diktatura, aristokracija

UČENCI BODO LAHKO:

- našteli prednosti in pomanjkljivosti različnih oblik oblasti
- razlikovali demokracijo od drugih oblik oblasti.

POTREBNI MATERIALI: delovni list

POTEK AKTIVNOSTI:

V uvodnem delu učencem preberite tekst *Kdo bo vodil brodolomce?*, ki se nahaja na delovnem listu.

Potem razdelite učence v štiri skupine in vsaki skupini razdelite eno od štirih vlog, ki se nahajajo na delovnem listu. Učencem dajte 10 minut, da pripravijo argumente o tem, kakšen je stil, ki ga zastopa njihov lik, in zakaj bi on/a bil/a najboljša izbira. Poudarite, da gre tukaj za igranje vlog, njihova naloga pa je, da branijo svojo vlogo ne glede na to, ali se v svojem zasebnem življenju strinjajo s to pozicijo ali ne.

Ko skupina predstavi svojo nalogo, imajo ostale skupine pravico, da ji zastavijo maksimalno 3 vprašanja. Po končanih predstavitev in vprašanjih, učence zaprosite, naj izstopijo iz svojih vlog in glasujejo za predlog, s katerim se najbolj strinjajo. Njihove glasove zapišite na tablo in razglasite zmagovalca. Nato vprašajte, kako bi se lahko imenovala vsaka od oblik oblasti, ki jo je zastopal posamezni lik. Z učenci se pogovorite o vsaki od oblik oblasti in jih vprašajte, ali vedo, v kateri obliki oblasti živimo mi. V tem delu lahko s krajšim predavanjem učence poučite o razliki med diktaturo in demokracijo.

Pomoč učiteljem: Opis stilov oblasti, ki jih zastopajo liki

PETER: Zagovarja **avtoritarno (totalitarno)** oblast, diktaturo, v kateri bi imel absolutno oblast. Pomemben element razprave bo verjetno to ali sta starost in moč pomembni značilnosti vodje.

ANA: Predlaga **neposredno (direktno) demokracijo**, v kateri vsi enakopravno sodelujemo.

LUKA: Predlaga **zastopniško demokracijo**, v kateri državljani volijo svoje predstavnike, ki potem zastopajo njihove interese.

VESNA: Predlaga, da se pravica odločanja omeji s starostjo in izobrazbo. Ta predlog sugerira uvajanje **aristokracije**.

Kot dodatno aktivnost (posebej z mlajšimi učenci) lahko učencem predlagate, da narišejo »drevo demokracije« in v krošnjo napišejo plodove demokracije, v koreninah pa katere vrednote oni smatrajo kot vrednote demokracije.

DELOVNI LIST

KDO BO VODIL BRODOLOMCE?

Šestindvajset mladostnikov (šest najstnikov in dvajset otrok) je preživelo brodolom. Njihovi starši in vsi člani posadke so se utopili. Po petih dneh plutja v reševalnem čolnu, jih je morje naplavilo na obalo zapuščenega otoka. Na otoku je hrana in voda, ni pa ljudi. Nekaj morajo narediti, da bi preživeli in dočakali reševalce. Strinjajo se, da morajo za življenje v slogi in varnosti obstajati pravila. Vprašanje je, kdo bo ta pravila ustvaril?

PETER (17 let): »Jaz sem najstarejši in najmočnejši in vem najbolje od vseh, kako nas zaščititi. Zato odslej odločam jaz!«

ANA (16 let): »Vsi, tudi najmlajši otroci, morajo odločati in se strinjati z vsemi pravili. Tudi njihova mnenja so pomembna. Ne potrebujemo šefa, ki bi nam ukazoval!«

LUKA (15 let): »Preveč nas je, da bi lahko vsi odločali. Ves čas bomo porabili za pogajanja. Bolje bi bilo, da izberemo ljudi, ki nas bodo predstavljali. Vsakdo je lahko predstavnik, če ga izberejo drugi.«

VESNA (14 let): »Otroci so premajhni, da bi lahko odločali! Predlagam, da samo najstniki glasujejo v imenu otrok.«

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO:

1. Katere so prednosti in katere pomanjkljivosti predlaganih predlogov?
2. S katero odločitvijo se ti osebno najbolj strinjaš in zakaj?
3. Kateri predlog bi lahko bil tisti, ki ga razumemo kot demokratičnega?

KJE SE NAHAJAM? – RAZLIČNE VLOGE V DRUŽBI

KLJUČNI POJMI: stereotipi, predsodki, manjšine, marginalizirane skupine, družbena neenakost

UČENCI BODO LAHKO:

- prepoznali različne družbene vloge in družbeno neenakost,
- dojeli, da določeni privilegiji, oz. njihova odsotnost, vplivajo na kakovost našega življenja,
- razumeli, s čim se soočajo manjšinske in marginalizirane skupine v naši družbi.

POTREBNI MATERIALI: samolepilni lističi, plakat papir, delovni listi, dovolj velik prostor, ki bo omogočil neovirano premikanje učencev

POTEK AKTIVNOSTI:

Priprava: Raziščite, katere manjšinske skupine so v vaši družbi in preučite njihov položaj. Poskušajte najti čim več podatkov, na podlagi katerih pripravite pojasnitev položaja vsake v skladu s situacijo v državi. To lahko delate tudi skupaj z učenci.

Učencem na začetku zastavite naslednje vprašanje: *Kako opazna je neenakost med ljudmi v družbi?* Odgovorijo vam naj z obkrožanjem številke na listku s skalo od 1 do 5, ki jih razdelite na začetku ure (uporabite prvi del delovnega lista). Listke naj shranijo, ker jih bodo kasneje spet potrebovali.

Učence razdelite v dvojice in vsaki dodelite vlogo z ustrezno pojasnitvijo naloge (delovni list). Učence opozorite naj sošolcem ne pokažejo in ne razkrijejo vloge, ki so jo dobili.

Učenci imajo 10 minut, da se v dvojici pogovorijo o naslednjih vprašanjih in o dodeljeni vlogi:

- *Kako izgleda tvoj tipičen dan?*
- *Katere so največje skrbi, strahovi, ki jih imaš?*
- *Koliko denarja imaš mesečno na razpolago?*

Po koncu diskusije učence povabite, naj se postavijo v vrsto. Preberete seznam izjav. Vsaka dvojica, ki meni, da se izjava nanaša na njuno vlogo, naj stopi korak naprej. Tiste, ki menijo, da se izjava ne ujema z njuno vlogo, ostanejo na mestu.

Seznam izjav:

1. Imate spodobno hišo s hitrim internetom in avtomobil.
2. Ne bojite se, da bi vas nekdo na ulici fizično napadel ali verbalno v medijih.
3. Lahko si privoščite odhod na počitnice vsaj enkrat letno.
4. Menite, da se vaša znanja in spretnosti spoštujejo v družbi.
5. Nakup novih oblačil si lahko privoščite vsaj štirikrat na leto.
6. Ne bojite se za prihodnost svojih otrok.
7. Veste, da je vaša prihodnost zagotovljena.
8. Imate zdravstveno zavarovanje.
9. Na vsakodnevni bazi nimate skrbi zaradi porabe denarja.
10. Drugi ljudje se na vas obračajo po nasvete.
11. Nikoli vas niso diskriminirali.

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / KJE SE NAHAJAM? – RAZLIČNE VLOGE V DRUŽBI

Ko ste prebrali vse izjave, učenci pa so se v skladu s svojimi vlogami oddaljili od začetne linije, vsak dvojec povabite, da razkrije vlogo. Učenci naj bodo pozorni na to, kje se nahaja katera vloga glede na začetno linijo.

V nadaljevanju učence povabite, naj se razdelijo v skupine po 8 in se medsebojno pogovorijo o tem, kako so se počutili med aktivnostmi, v skladu s tem pa naj pripravijo plakat.

Lahko jim zastavite naslednja vprašanja, da spodbudite diskusijo znotraj skupine in na izdelavo plakata:

- *Kako ste se počutili v svoji vlogi?*
- *Kako se počutite, kadar se primerjate z drugimi okoli vas?*
- *Kaj vas je vaja naučila?*
- *Kaj lahko jaz kot posameznik naredim, da zmanjšam neenakosti v družbi?*

Učence povabite, da predstavijo rezultat diskusije s poudarkom na zadnjem vprašanju.

Nato ponovno postavite vprašanje z začetka te delavnice: *v kakšni meri je opazna neenakost med ljudmi v družbi?* Učenci naj sedaj z drugo barvo obkrožijo odgovor na listku s skalo od 1 do 5, ki so ga dobili na začetku delavnice. Te odgovore primerjajte s tistimi z začetka delavnice.

Če želite z učenci še poglobiti temo družbenih neenakosti, privilegijev ali moči v družbi, lahko naredite podobno delavnico. Vaša naloga je, da na samolepilne lističe napišete imena domačih ali mednarodnih znanih in javnih oseb ter/alih različnih vlog v družbi (uporabljajte osebna imena npr. Barack Obama, Taylor Swift, Brad Pitt, kot tudi splošne nazive predstavnikov določenih skupin npr. ameriški učenec, begunec iz Sirije, mladoletna nosečnica ipd.). Vsakemu učencu na hrbet nalepite en listič. Pomembno je, da vsakdo zase ne ve, kdo je.

Potem, ko vsi dobijo svoje vloge, je njihova naloga, da drug drugemu neverbalno namignejo, kdo posameznik je, in pokažejo, koliko je on/a (oziroma vloga, ki jo trenutno ima) močna v družbi. Učence zaprosite, naj formirajo vrstni red - tisti, ki so najmočnejši, gredo proti desni, proti levi pa tisti, ki so manj močni v družbi. Ko zavzamejo pozicije, naj pogledajo, katero vlogo imajo ter še enkrat razmislijo, ali morajo zavzeti kakšno drugo pozicijo na »lestvici moči«. Z učenci se nato pogovorite, na podlagi česa so se postavili, kamor so se in kaj vedo o osebah, čigar vloge so dobili.

DODATNI MATERIALI IN VIRI:

Spletna stran Peace Learner – »Privilege Walk Workshop« (<https://peacelearner.org/2016/03/14/privilege-walk-lesson-plan/>);

Compass: Manual for Human Rights Education with Young People (2012), Council of Europe (https://www.coe.int/t/dg4/eycb/Source/Compass_2012_FINAL.pdf).

DELOVNI LIST 1. DEL

V KOLIKŠNI MERI JE OPAZNA NEENAKOST MED LJUDMI V DRUŽBI?

(izberi stališče na lestvici od 1 do 5, kjer 1 predstavlja »sploh ni opazna«, 2 – »ni opazna«, 3 – »nisem prepričan/a«, 4 – »nekoliko je opazna«, 5 – »zelo je opazna«)

1

2

3

4

5

DELOVNI LIST 2. DEL

VLOGE IN POJASNITVE:

Raziščite in prilagodite pojasnitve posameznih vlog situaciji v svoji državi.

Naziv vloge: Ste brezdomec/ka, star/a 27 let.

Pojasnilo vloge: Brezdomec je oseba, ki nima kje stanovati, prebiva na javnem ali kakšnem drugem mestu, ki ni primerno za stanovanje, nima sredstev, s katerimi bi lahko pokrila stroške stanovanja.

Naziv vloge: Ste 19-letni otrok kmetovalca v zakotni vasi svoje države.

Pojasnilo vloge: Vi ste otrok kmetovalca. Kmetovalec je fizična oseba (posameznik), ki opravlja poljedelske dejavnosti.

Naziv vloge: Ste 20-letni/a vojni/a begunec/ka.

Pojasnilo vloge: Begunec je pojem, ki v najširšem smislu označuje vsako osebo, ki je zaradi vojne, naravnih nesreč ali podobnih razmer bila prisiljena, da trajno ali na daljši rok zapusti svojo domovino ali prebivališče. Od leta 1951 je mednarodno pravo oziroma Konvencija UN o statusu beguncev zožilo pojem beguncev, ki kot begunca definira »osebo, ki se nahaja zunaj države svojega državljanstva in zaradi upravičenega strahu pred preganjanjem zaradi svoje rase, vere, nacionalnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali političnih nazorov ne želi ali ne more izkoristiti zaščite te države.«

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / KJE SE NAHAJAM? – RAZLIČNE VLOGE V DRUŽBI

Naziv vloge: Ste ilegalni/a imigrant/ka iz Sirije.

Pojasnilo vloge: Ilegalni imigrant je tujec ujet v protizakonitem prehodu meje, tranzitu ali bivanju v neki državi. Razlogi, zaradi katerih imigranti najpogosteje odhajajo iz svoje države, so vojno stanje, slabo politično stanje v državi (politična preganjanja) ali druge razmere, zaradi katerih je življenje posameznika lahko ogroženo.

Naziv vloge: Ste 10-letni otrok iz romske skupnosti.

Pojasnilo vloge: Romska manjšina v Sloveniji ni homogena. Romi govorijo različne jezike in so različnih veroizpovedi. Življenjske razmere, s katerimi se sooča del romske populacije, so težke predvsem zaradi visoke stopnje brezposelnosti, nizke izobrazbe, slabih stanovanjskih pogojev ter (ne)urejenosti naseljenih lokacij.

Naziv vloge: Ste invalidna oseba, ki se lahko premika le s pomočjo invalidskega vozička.

Pojasnilo vloge: Invalidna oseba je oseba, ki ima telesno ali mentalno oviranost, ki jo omejuje v opravljanju ene ali več življenjskih aktivnosti. Po Svetovni zdravstveni organizaciji, invalidnost lahko povzroči težave z mobilnostjo, komunikacijo, pridobivanjem znanja in učenjem, s skrbjo zase, uveljavljanjem v družbi itd.

Naziv vloge: Ste homoseksualec/ka iz izrazito religiozne družine.

Pojasnilo vloge: Homoseksualnost je čustvena in/ali spolna privlačnost med osebami istega spola. Čeprav se odnos religije do homoseksualnosti lahko precej razlikuje med različnimi religijami glede na obdobje in območje, trenutni avtoritarni organi in doktrine največjih svetovnih religij homoseksualnost štejejo večinoma kot negativno. Verniki in pripadniki velikih monoteističnih religij, kot je krščanstvo, najpogosteje zastopajo stališče, da je homoseksualno dejanje nenaravno in nečisto zaradi nekompatibilnosti spolnih organov ter kot pravijo, nezmožnosti do ustvarjanja novega življenja, kar se najpogosteje navaja kot glavna funkcija spolnosti.

Naziv vloge: Ste otrok direktorja/ice velikega in uspešnega mednarodnega podjetja.

Pojasnilo vloge: Zagotovljeno imate skoraj vse, kar si zaželite.

Naziv vloge: Ste predsednik/ca podmladka vodilne politične stranke.

Pojasnilo vloge: Osnovna naloga podmladka strank je angažiranje mladih ljudi, ki zastopajo temeljna načela in prepričanja svoje matične organizacije o svoji generaciji ter zbirajo mladino znotraj gibanja ali stranke. Podmladki strank se praviloma ukvarjajo z vprašanji povezanimi z generacijo mladostnikov, zlasti pa z vprašanji družine in izobraževanja, študentske in univerzitetne politike, socialnimi vprašanji, ter z zaposlitvijo in stanovanjsko problematiko mladine.

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / KJE SE NAHAJAM? – RAZLIČNE VLOGE V DRUŽBI

Naziv vloge: Ste otrok ameriške/ga veleposlanice/ka v svoji državi.

Pojasnilo vloge: Veleposlanik predstavlja voditelja svoje države in jo zastopa pred organi države, v kateri se nahaja. Govori tudi v imenu svoje vlade. Glede na to, da prejema in prenaša sporočila svoje vlade in predstavlja uradni vir informacij, je stalni in varni posredovalec v odnosih med dvema državama.

Naziv vloge: Ste oseba v zvezi z osebo, ki je odvisna od heroina.

Pojasnilo vloge: Ste v zvezi z osebo, ki je odvisna od heroina. Heroin je naravno, težko mamilo, ki se proizvaja iz morfina. Ulično dostopen narkotik je najmočnejši. Njegova proizvodnja in uporaba sta prepovedana v večini držav.

Naziv vloge: Ste oseba z anoreksijo.

Pojasnilo vloge: Anoreksija je huda izguba apetita, katere razlogi so emocionalne narave. Anoreksija je motnja hranjenja, katere gonilo je nerealen strah pred povečanjem telesne teže. Strah ne popušča niti takrat, ko suhost doseže mero, ko je ogroženo življenje osebe.

Naziv vloge: Ste oseba, ki ima HIV/AIDS.

Pojasnilo vloge: Po UNAIDS-ovem poročilu o pandemiji AIDS-a za leto 2005, v svetu živi več kot 45 milijonov ljudi okuženih s HIV-om. Hitrost, s katero se virus širi in velika sposobnost mutacije z namenom prilagajanja različnim razmeram so glavni razlogi za to, da še vedno govorimo o svetovni epidemiji. Obstajajo trije načini prenosa virusa: seksualni prenos, preko krvi ali s prenosom z matere na otroka. Raven znanja o HIV/AIDS-u in še vedno prisotna stigma ter diskriminacija, zahtevajo dolgoročen pristop ozaveščanju prebivalstva, izobraževanju mladine in vlaganju v znanje in zdravje bodočih generacij z implementacijo inovativnih in celovitih pristopov usklajenih z globalnimi trendi ohranjanja in promoviranja zdravja.

Naziv vloge: Ste nezaposleni starš samohranilec.

Pojasnilo vloge: Starš samohranilec je starš, ki sam vzdržuje in skrbi za svojega otroka. Najpogostejši izziv enostarševskih družin je težja ekonomska situacija.

Naziv vloge: Po koncu srednje šole ste odpotovali v Avstralijo na podlagi pridobljene štipendije za fakulteto.

Pojasnilo vloge: Avstralija vsako leto ponuja štipendije z nazivom »Endeavour Awards Scholarships« za različne študijske programe. Skoraj vsi stroški so pokriti (prevoz, namestitve, šolnina in študijsko gradivo). Sami morate pokriti le stroške žepnine.

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / KJE SE NAHAJAM? – RAZLIČNE VLOGE V DRUŽBI

Naziv vloge: Ste učiteljica nižjih razredov v podružnični šoli, ki ji grozi zapiranje.

Pojasnilo vloge: Ste učiteljica v šoli, v katero hodi pet učencev.

Naziv vloge: Ste otrok milijarderja/ke, ki je skupaj z družino moral/a pobegniti pred režimom v svoji državi.

Pojasnilo vloge: Vaš oče/mati je milijarder/ka in živeli ste zelo udobno. Zaradi ideoloških nestrinjanj z režimom v vaši državi je vaš oče/mati postal/a nezaželea in njegovo/njeno življenje je bilo ogroženo. Zato ste morali pobegniti pred režimom v svoji državi in oditi v novo državo brez vsega.

Naziv vloge: Ste žrtev nasilja v družini.

Pojasnilo vloge: Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 3. člen

Nasilje v družini (v nadaljnjem besedilu: nasilje) je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana iz 2. člena tega zakona (v nadaljnjem besedilu: žrtve) ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja (v nadaljnjem besedilu: povzročitelj nasilja).

Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe.

Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena.

Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske.

Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov.

Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

Naziv vloge: Ste mlada oseba, ki je nepravilno pridržana, ker je bila na zabavi, na kateri so se konzumirala mamila.

Pojasnilo vloge: Bili ste na zabavi, na kateri so nekateri ljudje konzumirali mamila. V tem trenutku je v hišo prišla policija in je pridržala vse, ki so se v tem trenutku znašli na zabavi. Ker ste bili tam, ste dobili navedbo v policijskem dosjeju, kar lahko predstavlja oviro za poznejšo zaposlitev ali vpis na fakulteto.

NAŠI VSAKDANJI MEDIJI

KLJUČNI POJMI: mediji, televizija, radio, tisk, internet, množični mediji

UČENCI BODO LAHKO:

- definirali medije,
- naštel različne zvrsti medijev po njihovih funkcijah,
- razumeli ključna vprašanja pomembna za dekonstrukcijo medijev.

POTREBNI MATERIALI: papirji, flomastri ali barvice, projektor, računalnik, zvočniki

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem povejte, da se boste danes pogovarjali o medijih, definicijah medijev in o vrstah teh. Glede na to, da smo obkroženi z mediji, želimo raziskati, kaj vse so za nas mediji in katere vrste obstajajo. Učence povabite, da se razdelijo v štiri skupine. Učencem povejte, da bodo znotraj svoje skupine morali priti do skupnega odgovora na vprašanja, ki jih bodo dobili.

- Skupina 1 in Skupina 2 morata odgovoriti na vprašanje: *Kaj so mediji? Kakšna je definicija medijev?*
- Skupina 3 in skupina 4 morata odgovoriti na vprašanje: *Katere vrste medijev poznate?*

Učencem dajte 10 minut, da pridejo do odgovorov, potem pa združite skupine na način, da Skupina 1 in Skupina 2 prideta do skupne definicije medijev, Skupina 3 in Skupina 4 pa do skupnega seznama vrst medijev. Potem, ko učenci naredijo končne definicije in vrst medijev, jih povabite, da predstavijo rezultate.

Dodatno lahko poiščete definicije medijev v svojem jeziku, v seznamu virov pa je navedena povezava na definicijo UNESCO (v angleškem jeziku).

Potem pokažite učencem različne definicije medijev:

- (Zakon o medijih, člen 2):
1. Mediji po tem zakonu so časopisi in revije, radijski in televizijski programi, elektronske publikacije, teletekst ter druge oblike dnevnega ali periodičnega objavljanja uredniško oblikovanih programskih vsebin s prenosom zapisa, glasu, zvoka ali slike, na način, ki je dostopen javnosti.
 2. Programske vsebine po tem zakonu so informacije vseh vrst (vesti, mnenja, obvestila, sporočila ter druge informacije) in avtorska dela, ki se razširjajo prek medijev z namenom obveščanja, zadovoljevanja kulturnih, izobraževalnih in drugih potreb javnosti ter množičnega komuniciranja.
 3. Mediji niso bilteni, katalogi ali drugi nosilci objavljanja informacij, ki so namenjeni izključno oglaševanju, poslovnemu komuniciranju, izobraževalnemu procesu ali notranjemu delu gospodarskih družb, zavodov in ustanov, društev, političnih strank, cerkvenih in drugih organizacij, šolska glasila, Uradni list Republike Slovenije, uradna glasila lokalnih skupnosti in druge uradne objave, plakati, letaki, prospekti in transparenti, ter video strani brez žive slike (neplačana obvestila), razen če je s tem zakonom določeno drugače.
- medij (lat.) – informacijsko sredstvo za prenašanje komunikacij – govor, tisk, TV in dr. (Hrvaški leksikon)
 - Medij je sporočilo (Marshall McLuhan: Understanding Media)

Skupaj z učenci preverite, koliko je njihova definicija podobna zgoraj navedeni. Potem jim naštejte različne vrste medijev. Lahko pripravite seznam, ki bo vključeval naslednje medije: radio, televizija, časopisi, revije, internet, knjige, filmi, DVD, glasba idr.

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / NAŠI VSAKDANJI MEDIJI

Učencem povejte, da smo vsakodnevno izpostavljeni medijem in da ti vplivajo na naša stališča. Zato obstajajo različna vprašanja, ki si jih lahko zastavimo, da bi lahko kritično pristopili k temu, kar mediji objavljajo. Učencem predvajajte kakšno od reklam ali del resničnosti oddaje po želji. Potem, ko si učenci ogledajo video, jih zaprosite, da v delovnih listih, ki jim jih predhodno razdelite, odgovorijo na šest vprašanj. Ko to opravijo, preverite, kakšni so njihovi odgovori.

Ob koncu aktivnosti poudarite, da je dobro, da se pri obravnavi medijskih vsebin zavedamo vprašanj, navedenih na delovnih listih.

DODATNI MATERIALI IN VIRI:

- Grizzle, A., Wilson, A. Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers. UNESCO; dostopno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971e.pdf>, str. 187
- McLuhan, M. Understanding Media

DELOVNI LIST

Na podlagi prikazanega videa ali teksta, poskušajte najti odgovore na naslednja vprašanja.

Svoje odgovore zapišite v tabelo.

Vprašanje	Odgovor
Kdo je avtor medijskega sporočila?	
Kaj je cilj sporočila? Kaj se z njim želi doseči?	
Komu je sporočilo namenjeno?	
Kaj tej ciljni skupini medij želi sporočiti?	
Katere tehnike so uporabljene? Ali je uporabljen humor, barve, fotografije ali kaj drugega?	
Meniš, da kakšne informacije manjkajo? Če da, katere?	

RAZLIČNI POGLEDI NA ISTO ZGODBO

KLJUČNI POJMI: mediji, novice, proizvodnja vsebin, 5 ključnih vprašanj

UČENCI BODO LAHKO:

- definirali novico,
- našteli tri dele novice,
- našteli pet ključnih vprašanj v novici,
- pojasnili, da imajo različni mediji različne poglede na isto novico.

POTREBNI MATERIALI: papirji, flomastri

POTEK AKTIVNOSTI:

Na začetku učne ure učencem povejte, da bodo danes novinarji, ki bodo pisali novico o državljski vzgoji in izobraževanju ter politični pismenosti maturantov. Preden začnete z vajo, učence spoznajte s tem, kako novica izgleda. Najprej jih spoznajte s strukturo obrnjene piramide – to pomeni, da na začetku dajemo najpomembnejše informacije in splošni pregled vseh informacij, ko pa novica gre proti koncu, se dajejo manj pomembne informacije. Potem jih spoznajte s tem, da obstaja vodilni stavek, tj. stavek, ki ga uporabljamo na začetku novice, v katerem odgovorimo na 5 ključnih vprašanj (Kdo? Kaj? Kje? Zakaj? Kako?).

Prvi del novice je torej vodilni stavek, drugi del je sestavljen iz nadgradnje odgovorov na 5 ključnih vprašanj, tretji del pa je sestavljen iz informacij, ki niso tako pomembne kot predhodne. Učencem še povejte, da srednji del običajno vsebuje tudi izjavo osebe, ki je sodelovala v dogodku (npr. izjava učenca, učitelja, ravnatelja, osebe, ki je sodelovala v nečem itd.). Ko ste predstavili teoretični okvir pisanja novic, učence razdelite v štiri skupine. Povejte jim, da so postali novinarji, zaposleni v redakciji nekega medija. Vsaki skupini povejte, kateri medij predstavljajo: informativni medij, ženski medij, poslovni medij, medij, ki obravnava človekove pravice, satirični medij ipd.

Z vsemi učenci delite isto informacijo – povzetek raziskave o politični pismenosti mladine (ali izberete drugo relevantno raziskavo, ki je aktualna v vaši državi) in jim dajte napotek, da morajo prebrati povzetek ter skupaj napisati eno novico na način, kot bi jo napisal medij, ki ga predstavljajo. Novica naj ima 10 stavkov. Učencem povejte, naj ne pozabijo naslova ter da lahko narišejo tudi fotografijo. Lahko jim razdelite tudi delovni list, na katerem se nahaja opomnik vsega, o čemer ste se predhodno pogovarjali.

Potem, ko so končali z izdelavo novice, svoje novice predstavijo. Učence po vsaki predstavljeni novici povabite, da jih komentirajo. Na koncu učencem zastavite naslednja vprašanja:

- *Kakšna se vam je zdela vaja? Kaj ste se iz nje naučili?*
- *Kaj ste opazili v vseh novicah? Kaj je bilo podobno, kaj pa različno?*
- *Ali mislite, da mediji manipulirajo z informacijami? Če da, na kakšen način? Če ne, zakaj tako mislite?*

Vajo lahko končate z nizom slik, v katerih mediji manipulirajo s fotografijami, da bi naredili naslovnice ali novico prikazali na drugačen način (da bi lahko prišli do fotografije, prebrskajte internet, uporabljajoč ključne besede, npr. *O. J. Simpson naslovnica*, *Obama v. BP naslovnica*).

To vajo lahko naredite tudi na drugačen način – učence razdelite v skupine, vsaka dela v eni od redakcij znanih časopisov. Ena skupina je dramska, ki mora izvesti en dogodek na podlagi članka iz časopisa skozi nemo igro. Medtem, ko oni izvajajo predstavo, redakcije zapisujejo to, kar so videle. Poleg tega ima vsaka redakcija pravico do zastavljanja enega vprašanja. Potem, ko je predstava končana, učenci v skupinah pišejo novico na podlagi tega, kar so videli ter predstavijo rezultate. Na koncu dramska skupina spet izvaja predstavo, toda tokrat z glasom in pogovorom. Potem z učenci diskutirajte o razliki med poročanjem in realnim dogodkom.

DELOVNI LIST

V skupini napišite novico na podlagi raziskave politične pismenosti maturantov. Preberite povzetek raziskave ter napišite novico iz 10-ih stavkov.

Naj te spomnimo, da je novica sestavljena iz treh delov:

- uvoda, v katerem v enem ali dveh stavkih odgovoriš na 5 ključnih vprašanj (Kdo? Kaj? Kje? Zakaj? Kako?),
- drugi del je podrobna obdelava 5 ključnih vprašanj – v osrednjem delu se podrobneje dodelujejo odgovori na zgoraj navedena vprašanja in se pišejo izjave udeležencev (npr. učencev, učiteljev, ravnatelja, staršev),
- v tretji del vključuješ informacije, za katere meniš, da niso toliko pomembne – na primer: »V prihodnosti se bodo izvajale nadaljnje raziskave«. Na konec dajemo najmanj pomembne informacije, saj uredniki zaradi pomanjkanja prostora v časopisih začnejo članek krajšati od spodaj, ne pa od začetka. Če se tvoja najpomembnejša informacija nahaja na dnu članka, to pomeni, da obstaja možnost, da ostaneš brez nje.

Razen teksta je pomembno biti pozoren tudi na oblikovanje teksta:

- naslov teksta – pravijo, da mora imeti naslov teksta največ 5 besed, če želiš, da bo jasen in privlačen,
- fotografije – v sklopu teksta je vedno dobro imeti tudi fotografijo ali ilustracijo, s katero boš vizualno prikazal/a tisto, s čimer se tekst ukvarja.

5 ključnih vprašanj (Kdo? Kaj? Kje? Zakaj? Kako?)

Podrobna obdelava 5 ključnih vprašanj

Najmanj pomembne
informacije

STEREOTIPI IN PREDSDOKI V MEDIJIH

KLJUČNI POJMI: mediji, stereotipi, predsodki, glasba

UČENCI BODO LAHKO:

- definirali stereotipe in predsodke s poudarkom na pojavljanjem teh v medijih,
- analizirali glasbeni spot popularnega izvajalca z namenom identifikacije stereotipov in predsodkov,
- ozavestili, da lahko predsodki in stereotipi v medijih vplivajo na ustvarjanje mnenja o neki osebi ali skupini.

POTREBNI MATERIALI: projektor, računalnik

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem povejte, da se boste to uro ukvarjali s stereotipi in predsodki. Učencem povejte, da imamo vsi predsodke in stereotipe, ki jih dobimo v družini, skozi socializacijo in skozi medije. Učence vprašajte, ali vedo, kaj so stereotipi in predsodki.

Ko vam ponudijo odgovore, podate definicije tudi vi.

Stereotipi so:

- ukoreninjena, trdna predstava in mnenje o nečem, o nekem delu stvarnosti, v katerem ljudje delujejo, ki sčasoma postane slepo zastopano stališče do (oz. dojemanje) stvarnosti (Lavič);
- shematska in pristranska slika nekega pojava, človeka ali stvari v človekovem dojetju in hkrati sprejemanje mnenja okolja o tem že pred srečanjem s samim objektom (Walter Lippmann);

Predsodki so:

- večinoma negativna stališča do neke skupine ali do posameznikov kot tudi neupravičene ali pretirane generalizacije v zvezi s temi skupinami ali osebami (Splošna in nacionalna enciklopedija);
- neprijateljsko ali negativno stališče do prepoznavne skupine ljudi, ki temelji izključno na njihovem članstvu v tej skupini (Aronson, Wilson, Akert);
- čustveno podkrepljena večinoma negativna stališča do skupine ljudi.

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / STEREOTIPI IN PREDSDOKI V MEDIJIH

Potem, ko ste podali definicije stereotipov in predsodkov, učence povabite naj nanizajo primere za vsak pojem. Za to lahko uporabljajo tabelo na delovnem listu. Ko končajo, jih vprašajte po primerih. Nekaj si jih zabeležite in jih uporabite za diskusijo.

Učence poučite, da so stereotipi lahko tudi pozitivni, predsodki pa so večinoma negativni. So pa tudi ti lahko pozitivni. Poudarite, da imajo veliko vlogo v ustvarjanju predsodkov in stereotipov tudi mediji, ki pogosto povečujejo vrzel med različnimi skupinami v družbi. Stereotipi in predsodki so vidni tudi v glasbenih spotih, resničnostnih in informativnih oddajah ter filmih. Vprašanja, ki jih lahko uporabite:

- *Kako je prikazan glavni lik – junak/inja v akcijskem filmu?*
- *Kako je prikazana ženska v romantičnih komedijah?*
- *Kako so prikazani moški v avanturističnih filmih?*
- *Kako so prikazane osebe v resničnostnih oddajah?*

Učencem povejte, da boste zaradi nadaljnega raziskovanja navedene teme predvajali spot pevke Shakire – *Waka waka* (dostopno na <https://youtu.be/pRpeEdMmmQ0>). Ob gledanju naj si zapisujejo stereotipe in morebitne predsodke, ki so vključeni v video, potem pa jim zastavite naslednja vprašanja:

- *Katere stereotipe ste si zabeležili, če da? Morda tudi kakšen predsodek?*
- *Kako je prikazana glavna pevka glede na ostale ljudi?*
- *Ali so kateri ljudje v spotu prikazani stereotipno?*
- *Kaj je v videu simbol sreče in moči?*

Po diskusiji zaključite aktivnost s trditvijo, da, včasih video spoti izgledajo zelo vključujoče, poglobljen vpogled pa lahko pokaže nekaj čisto drugega.

Nadaljujte, da boste zdaj izvedli vajo povezano s stereotipi in predsodki, ki temelji na znani oddaji, v kateri šef izbira svojega pripravnika in v vsakem krogu eliminira enega kandidata. Učenci bodo šefi/nje in bodo morali izbrati enega pripravnika. Povejte jim, da iščete osebo, ki je inženir/ka strojništva, ki je komunikativna in vam bo pomagala, da graditi mesta.

Učencem povejte, da se na njihovem delovnem listu (2. del) nahajajo imena sedmih oseb. Na podlagi imena naj takoj odpustijo eno osebo. Potem jim odkrivajte informacije o kandidatih eno za drugo (npr. priimek, potem njihove fotografije, potem njihove posamezne značilnosti). V zadnjem krogu jim razkrite, kdo ima katero kvalifikacijo.

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / STEREOTIPI IN PREDSDOKI V MEDIJIH

Korak 1:	Ali	Jure	John	Jasna	(Odpustite nekoga!)
Korak 2:	Al-Fatousi	Novak	Smith	Zlodej	(Odpustite nekoga!)
Korak 3:	Razkrite so fotografije vsake od oseb.				(Odpustite nekoga!)
Korak 4:	Podane so posamezne značilnosti vsake od oseb – npr. spolna usmerjenost, invalidnost, veroizpoved, ekonomski status.				(Odpustite nekoga!)
itd.					
Zadnji Korak :	Razkrite je stopnja izobrazbe in profesije, od katerih je ena oseba dipl. inž. strojništva.				

Potem, ko so učenci izbrali svojo osebo, preverite, koga so izbrali. Začnite diskusijo z učenci:

Kako ste izbirali osebo? Zakaj ste se tako odločali?

Menite, da ste morda ravnali po kakšnem stereotipu, predsodku do oseb na podlagi kakšne od njihovih osebnih okoliščin?

Kako pomemben je prvi vtis in kakšne informacije dobimo ob prvem vtisu?

Uro sklenite s ponovitvijo osnovnih pojmov o stereotipih in predsodkih.

Naši možgani so nagnjeni k temu, da poenostavijo stvari in zato običajno tudi nastanejo stereotipi – lažje nam je, da pojme razvrstimo v določene predale. Problem nastane, če svojih razmišljanj nikoli ne postavimo pod vprašaj in si ne dopustimo, da bi različne osebe dejansko spoznali in pustimo, da nas v našem vedenju do drugih vodijo stereotipi, predsodki in morebitni napačni pojmi.

Z učenci lahko dodatno opravite analizo različnih revij in presodite, kako so v njih prikazane najstnice, ženske in moški.

DODATNI MATERIALI IN VIRI:

- Aronson, E., Wilson, T.D., Akert, M. 2005. *Socijalna psihologija*.
- Haralambos, M. 2002. *Sociologija: teme i perspektive*.
- Giddens, A. 2007. *Sociologija*.

DELOVNI LIST 1. DEL

Razmisli o stereotipih in predsodkih, ki krožijo v družbi. Primere vpiši v prvo kolono, v ostali dve pa vpiši, proti kateri skupini so usmerjeni in kje si slišal/a za te stereotipe/predsodke.

Predsodek ali stereotip	Proti komu je usmerjen?	Kje si naletel/a na ta stereotip/predsodek?

DELOVNI LIST 2. DEL

Pred tabo se nahaja sedem oseb. Po vsakem krogu boš moral/a prečrtati eno osebo po lastni izbiri. Zelo pozorno poslušaj napotke.

Ali	Terezija	John	Jasna	Marko	Senad	Mila
-----	----------	------	-------	-------	-------	------

NAJ BO TVOJ »FACE« – »HAPPY FACE«

To delavnico lahko uporabljate tudi za teme varne uporabe interneta in pametnih telefonov.

KLJUČNE BESEDE: nasilje, družabna omrežja

UČENCI BODO LAHKO:

- prepoznali dobre in slabe strani uporabe družabnih omrežij,
- ozavestili manifestacije nasilja skozi družabna omrežja,
- naštelili načine ravnanja v primeru, da postanejo žrtev, virtualnega nasilja ter načine preventive.

POTREBNI MATERIALI: računalnik, delovni list, svinčnik

POTEK AKTIVNOSTI:

Delavnico začnite z vprašanji, da bi učence uvedli v tematiko nasilja na spletu.

- *Ali imate profil na družabnih omrežjih?*
- *Zakaj ste naredili profil?*
- *Kaj počnete na družabnem omrežju?*
- *Ali ste se kdaj počutili slabo zaradi družabnega omrežja?*

Učence razdelite v manjše skupine. Vsaka skupina bo imela isto nalogo – navesti dobre in slabe strani družabnih omrežij. Vsaki skupini podajte prvo polovico delovnega lista, na katero naj zapišejo konkretne primere. Medtem ko učenci delajo v skupinah, jih po potrebi spodbujajte k razmišljanju. Cilj te naloge je, da učenci ozavestijo, da so družabna omrežja lahko zabavna in hkrati nevarna. Predstavnike skupin nato zaprosite, naj poročajo o delu skupine. Povzemite izsledke učencev.

Naslednja aktivnost je diskusija o dojemanju nasilja na družabnih omrežjih. Vsebina te je odvisna od primerov, ki so jih učenci navedli v predhodni vaji. V diskusiji vam lahko pomagajo naslednja vprašanja:

- *Slišali smo dobre in slabe strani družabnih omrežij. Ocenjujete, da so katere povezane z nasilnim vedenjem?*
- *Navedite oblike nasilja skozi družabna omrežja.*
- *Ali poznate nekoga, ki je bil žrtev nasilja na družabnih omrežjih?*

Potem vsaki skupini razdelite drugi del delovnega lista. V tej nalogi je pomembno, da vsakega od predlogov komentirate skupaj z učenci in ga podrobno pojasnite. Na primer, na Facebooku lahko vsakemu albumu in vsaki fotografiji določite dostop – določi se lahko, kdo fotografijo/album lahko vidi. Če učenci znajo to narediti, naj pokažejo na računalniku.

DELOVNI LIST

Razmislite in zapišite **dobre** strani družabnih omrežij.

Razmislite in zapišite **slabe** strani družabnih omrežij.

Razmislite o načinih, na katere lahko zmanjšate nevarnost navedenih slabih strani družabnih omrežij in kako se lahko obranite pred nasiljem na družabnih omrežjih. Zabeležite svoje primere.

PREVIDEN POLET V CYBER-SVET

KLJUČNI POJMI: spletno nasilje

UČENCI BODO LAHKO:

- predvideli posledice nasilja na internetu,
- kljubovali pojavu spletnega nasilja,
- kritično razmišljali o neprimernem vedenju na družabnih omrežjih.

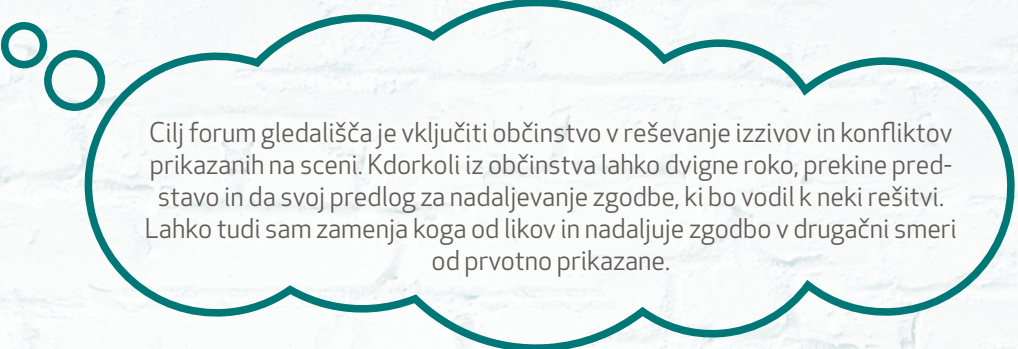
POTREBNI MATERIALI: plakat papir, flomastri, delovni list

POTEK AKTIVNOSTI:

Učencem vprašajte, kaj razumejo pod pojmom spletno nasilje. Spodbudite nevihto idej, če pa jim je ta pojem neznan, jih seznanite z njegovim pomenom z uporabo spodaj navedenih obrazložitev. Učencem razdelite plakat papir in podajte navodilo, naj v skupinah narišejo strip, ki bo prikazoval problematiko spletnega nasilja.

Za naslednjo aktivnost bo potrebna dobra priprava, predvsem učitelja, zato predlagamo, da celotno predhodno uro (ali nekaj njih) posvetite metodi, ki jo boste uporabljali – **forum gledališču ali gledališču zatiranih**. Na internetu poiščite literaturo, ki vam bo pri tem pomagala. Lahko tudi raziščete možnosti udeleževanja v kakšni od delavnic ali seminarjev, da bi se o tej metodi lahko čim več naučili.

Učencem na aktivnosti razdelite delovne liste. Ko preberejo zgodbo, naj premislijo in zatem zapišejo čustva, ki so se po njihovem mnenju sprožila v posameznih likih in vplivala na ravnanje in vedenje likov. Potem učencem razdelite vloge, da bi lahko uprizorili opisane situacije. Učencem pustite, da sami pridejo do rešitve situacije in da jo uprizorijo, kot želijo.

Cilj forum gledališča je vključiti občinstvo v reševanje izzivov in konfliktov prikazanih na sceni. Kdorkoli iz občinstva lahko dvigne roko, prekine predstavo in da svoj predlog za nadaljevanje zgodbe, ki bo vodil k neki rešitvi. Lahko tudi sam zamenja koga od likov in nadaljuje zgodbo v drugačni smeri od prvotno prikazane.

DELOVNI LIST

Kako se počutijo udeleženci v opisanih situacijah:

1. Iva se je prijavila na svoj Facebook profil in je osupnila: Marko je na svoj Facebook zid delil slike, na katerih je tudi ona, in jo je označil. Ni vedela, da jo je nekdo fotografiral, pa tudi ne bi pristala na objavljane svojih slik. Preden se ji je uspelo znati, je njen profil bil poln različnih komentarjev, nekateri pa so bili neprimerni. Marka je prosila, da slike, na katerih je ona, umakne, on pa se za njeno zahtevo ni zmenil, češ da so slike *dobra fora*.

IVA: _____

MARKO: _____

OSTALI: _____

2. Marija je bila vedno samotarka in ni zlahka sklepala prijateljstva. Potem ko je prišla v novo šolo, je k njej pristopila skupina punc. Mislila je, da je končno našla družbo zase. Kmalu zatem je na e-pošto začela prejemati sporočila neprimerne vsebine. Oseba, ki ji je pošiljala sporočila, je očitno vedela veliko o njej. Ko je prebrala komentarje na Facebook zidu ene od novih prijateljic, je dojela, kdo stoji za pošiljanjem sporočil.

MARIJA: _____

PUNCE: _____

INFORMIRAJ SE!

Spletno nasilje lahko obsega naslednje:

- sporočila neprimerne vsebine,
- pisanje komentarjev ali objavljane slik z žaljivo vsebino,
- predstavljanje z lažno identiteto,
- izključevanje drugih na internetu,
- označevanje drugih na neprimernih slikah na družabnih omrežjih,
- sovražni govor.

Značilnosti, po katerih se spletno nasilje razlikuje od nasilja iz oči v oči:

- nasilnež ima lahko občutek anonimnosti,
- lahko se dogaja v vsakem trenutku in se mu je težko izogniti,
- lahko doseže veliko število oseb – vsebina, ki jo delite s skupinami ali jo daste na javne forume lahko postane trajna.

Kaj lahko naredimo?

- bodi previden/na med objavljanjem kakršnekoli vsebine na internetu, saj vsebina lahko postane trajna in ni več tvoja last,
- ne maščuj se in ne ogovarjaj,
- blokiraj osebo, ki te nadleguje in spremeni nastavitve zasebnosti na družabnih omrežjih,
- prijavi zlorabo – klikni na strani za prijavljanje zlorabe,
- zberi dokaze – shrani sporočila na telefonu, e-pošto ali klepete na družabnih omrežjih,
- pogovori se z nekom, ki mu zaupaš – s člani družine, prijatelji, učitelji.

TRAJNOSTNA ŠOLA

KLJUČNI POJMI: trajnostni razvoj, javni sektor, gospodarski sektor, nevladni sektor

UČENCI BODO LAHKO:

- pojasnili smisel trajnostnega razvoja,
- preučili posledice prekomernega izkoriščanja resursov,
- izoblikovali prostovoljsko eko-akcijo.

POTREBNI MATERIALI: tabla ali flipchart, delovni listi za učitelje in učence, svinčniki, računalnik, projektor, video z Youtube-a »Kaj je trajnostni razvoj«

POTEK AKTIVNOSTI:

Polovico učencev zaprosite, naj zapustijo učilnico. Učencem, ki so ostali v učilnici, povejte, naj s pantomimo pojasnijo pojem **trajnostni razvoj**. Povejte jim, da ne smejo uporabljati kakršnihkoli rekvizitov in naj uporabljajo izključno svoje telo. Druge učence povabite nazaj v učilnico ter jim povejte, da lahko začnejo z aktivnostjo, ko rečete »Zdaj!«. Poudarite, da bodo delali v dvojicah.

Po pantomimi, z vprašanji uvedite učence v temo delavnice:

- *Ali ste zadnje čase brali ali slišali o prekomernem izkoriščanju naravnih resursov?*
- *Kako da bi se to lahko preprečilo?*
- *Kakšne so (lahko) posledice prekomernega izkoriščanja resursov?*

Na Youtube kanalu poiščite video, ki bo na slikovit in jedrnat način opisal koncept trajnostnega razvoja. Oglejte si video in ga komentirajte, da izveste, če so dojeli bistvo trajnostnega razvoja. Na delovnem listu se nahaja kratek tekst o konceptu trajnostnega razvoja, da bi vam bilo lažje začeti diskusijo z učenci.

Učencem pojasnite pomene sektorjev, ki so vključeni v ustvarjanje trajnostnega razvoja: *javni sektor, gospodarski sektor in nevladni sektor*. Naslednja naloga je, da učence razdelite v tri skupine, vsak predstavlja svoj sektor. Oblikujejo naj predloge za delovanje vsakega od sektorjev. V kolikor bo še čas, lahko oblikujejo tudi ekološko prostovoljsko akcijo v šoli in/ali naselju. Vsaka skupina predstavi svoje delo.

TRAJNOSTNI RAZVOJ

Trajnostni razvoj obsega načine življenja in delovanja, ki bodo odgovorili na krize in izzive, ki jih s sabo prinaša negotova prihodnost. Klimatske spremembe in pogostost naravnih nesreč, črpanje naravnih virov, izguba biotske raznovrstnosti, naraščanje revščine, kršitev in nespoštovanje človekovih pravic so le nekateri od izzivov, s katerimi se človeštvo že sooča in ki bodo postajali vse bolj relevantni v prihajajočih letih. Da bi se človeštvo lahko spoprijelo s temi izzivi, »je trajnostni razvoj postal globalno sredstvo izražanja potrebe po zapuščenju trenutno dominantnih modelov razvoja, ki se kažejo kot nesposobni pri iskanju ravnovesja med potrebami ljudi in planetov v iskanju miru in blaginje« (UNESCO, 2009:6).

Najbolj znana definicija je ta, ki trajnostni razvoj vidi kot sposobnost človeštva, da zagotovi zadovoljevanje trenutnih potreb brez ogrožanja možnosti bodočih generacij, da zadovoljijo lastne potrebe. Ta definicija je navedena v poročilu Svetovne komisije za okolje in razvoj »Naša skupna prihodnost« (1987), ki poudarja pomembnost razmišljanja o dolgoročnem vplivu naših odločitev na skupnost, v kateri živimo, in na generacije, ki prihajajo.

Vir: Bajkuša, Mario. 2012. *Održivost u školama, održivost u društvu – Sažetak s preporukama*

Raziščite, kateri primeri socialnega podjetništva obstajajo v vašem okolju in učencem dajte nalogo, da na teh primerih raziščejo, kaj je socialno podjetništvo. Lahko jim predlagate, da pripravijo plakat ali predstavijo na način po njihovi izbiri.

GLOBALNI CILJI ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

*prilagojeno po učni pripravi partnerske organizacije Think Global <https://think-global.org.uk/>

KLJUČNI POJMI: trajnostni razvoj, globalni cilji

UČENCI BODO LAHKO:

- pojasnili, kaj so globalni cilji za trajnostni razvoj, zakaj so pomembni in kako so povezani z njimi.

POTREBNI MATERIALI: delovni list 1 in 2

PRIPRAVA: Če je mogoče, pred celotnim razredom zapišite ali projicirajte globalne cilje iz delovnega lista 1. Lahko pripravite tudi delovne liste. Oskrbite se z informacijami in z dodatnimi viri na povezavi www.globalgoals.org/worldslargestlesson (spletna stran in večina materialov je v angleškem jeziku). Na tabli/projekcijskem platnu zapišite vprašanje: *Kateri so največji izzivi, s katerimi se danes soočajo ljudje po vsem svetu?*

V prostoru pripravite šest različnih postaj z različnimi temami, ki jih vključujejo globalni cilji (po delovnem listu 2 – prvi del). Postaje oskrbite z različnimi informacijami, da bi se učenci lahko seznanili z globalni cilji – kratka študija primerov, osebne zgodbe, fotografije, grafi itd. Informacije lahko najdete na zgoraj navedeni povezavi.

POTEK AKTIVNOSTI:

Učence, ki prihajajo v prostor, na tabli/projekcijskem platnu pričaka vprašanje: *Kateri so največji izzivi, s katerimi se danes soočajo ljudje po vsem svetu?* Razdelite jih v dvojice, v katerih naj poiščejo in zapišejo odgovore na to vprašanje. Nato naj jih delijo z ostalimi skupinami.

Alternativni uvodi:

1. Za nekatere učence bo bolje, če bodo najprej razmišljali o izzivih svoje skupnosti in države ter jih potem razširili na celoten svet. Z mlajšimi učenci lahko delate na identificiranju treh ali petih največjih izzivov. Med premišljevanjem o izzivih naj se postavijo v pozicijo predsednika/premierja.
2. V prostoru pritrdite šest fotografij, ki prikazujejo temo enega od globalnih ciljev (lahko jih najdete na www.globalgoals.org/worldslargestlesson) in učence zaprosite, naj se sprehodijo in si jih ogledajo ter odločijo, katera fotografija predstavlja kateri globalni izziv. Potem naj se ustavijo ob tisti fotografiji oziroma izzivu, za katerega menijo, da je največji/najresnejši. Zaprosite jih, da pojasnijo svojo izbiro. Potem, ko so vsi slišali pojasnila in argumente, zakaj menijo, da je določen izziv največji, učencem dovolite, da zamenjajo izziv, če so jih prepričali argumenti, katerega drugega kot največjega.
3. Uporabite Delovni list 2 - drugi del, ki navaja nekatere od izzivov ter učence zaprosite, naj obkrožijo tiste, za katere menijo, da so najbolj bistveni. To aktivnost naj opravijo na štirih ravneh – lokalna, nacionalna, evropska, svetovna. Pri poročanju so pozorni na podobnosti in razlike.

DRŽAVLJANSKA KULTURA IN IZOBRAŽEVANJE / GLOBALNI CILJI ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Koliko izzivov so učenci definirali? Njihove sezname primerjajte z globalnimi cilji, ki jih boste razložili ustno ali jim razdelili zapisano definicijo (delovni list 1). Poudarite tiste, ki se prekrivajo. Potem lahko poglobite diskusijo o tem, zakaj so nekateri izzivi prepoznani oziroma neprepoznani.

Ali kateri od ciljev ni bil identificiral kot izziv? Če da, učence vprašajte, kaj mislijo, zakaj so ti cilji vključeni.

Učenci naj si ogledajo video *The World's Largest Lesson 2016 – with thanks to Sir Ken Robinson and Emma Watson* – skupaj na velikem platnu ali v skupinah na pametnih telefonih/tabličnih računalnikih. Video lahko najdete na internetu (<https://vimeo.com/178464378>).

Dodatna aktivnost je lahko tudi branje stripov (v angleščini) na naslednji povezavi: <http://worldslargestlesson.globalgoals.org/using-the-power-of-comics/>.

Zakaj so ti izzivi resni? Da bi lahko čim bolje odgovorili na to vprašanje, naj se učenci v skupinah odpravijo k postajam, ki ste jih predhodno pripravili. Za obisk vsake postaje jim dajte 4 minute. Znak, kdaj naj se pomaknejo na naslednji izziv, dajte vi. Medtem ko so na postaji, mora vsaka skupina zapisati/označiti vsaj eno dejstvo, ki jih je presenetilo. Na vsaki postaji lahko zapišejo tudi morebitno/a vprašanje/a, o čemu bi radi izvedeli kaj več in kaj bi se dalo raziskati v prihodnjih delavnicah ali doma.

Alternativa: za vsako postajo lahko pripravite sklop vprašanj (odvisno od virov za vsako temo), na katera morajo odgovoriti. Če ste časovno ali prostorsko omejeni, lahko učencem daste kratke opise nekaterih izzivov, katere si cilji prizadevajo rešiti. Zaposite jih, naj preberejo in se odločijo, kateri cilji bodo pomagali pri reševanju katerih izzivov. V tej aktivnosti vam lahko pomaga brošura o globalnih ciljih, ki je prilagojena otrokom in jo najdete na že navedeni povezavi.

Po delu na vseh šestih postajah, naj se odločijo, kateri cilj je najpomembnejši ter zakaj in kako je povezan z ostalimi cilji. Naj napišejo nekaj stavkov o svoji izbiri, sklicujoč se na informacije, ki so jih izvedeli med delom na postajah.

Če ste časovno omejeni, lahko učenci to opravijo tudi za domačo nalogo. Dodatna aktivnost je lahko tudi to, da iz Prilog 1 izrežejo cilje, da bi jih lažje razvrstili in se odločili za najpomembnejše. Lahko naredijo diagram, da bi prikazali povezave in medsebojno odvisnost posameznih ciljev (z uporabo puščic ali na kakšen drugi kreativen način).

Za konec učence zaposite, naj vsakdo zase napiše nekaj stavkov o svojih stališčih do globalnih ciljev in o tem, kaj njim osebno pomenijo ti cilji. Začnite stavek: »Globalni cilji so pomembni, ker ...« ali pa jim dajte nalogo, da napišejo naslov ali uvod časopisnega članka ali tweet z omejenim številom besed @theglobalgoals #globalgoals.

DODATNI VIR:

<http://www.hr.undp.org/content/croatia/hr/home/post-2015/sdg-overview/goal-17.html>

<http://www.dfcworld.com/SITE>

Kot učitelj imate moč, da usmerite energijo učencev in jih spodbudite k temu, da dojamejo, da niso nemočni, da je sprememba možna in da jo lahko naredijo tudi oni.

DELOVNI LIST 1

DELOVNI LIST 2 – PRVI DEL

RAZISKOVANJE TEM GLOBALNIH CILJEV

NAZIV POSTAJE	CILJI
Revščina	1. Svet brez revščine 10. Zmanjšanje neenakosti
Zdravje in blaginja	2. Svet brez lakote 3. Dobro zdravje 6. Čista voda in sanitarni pogoji
Izobraževanje, spretnosti in delovna mesta	4. Kakovostno izobraževanje 8. Dostojno delo in ekonomska rast
Varen in pravičen svet	5. Spolna enakopravnost 16. Mir in pravica
Trajnost	7. Obnovljiva energija (energija iz čistih virov) 9. Inovacije in infrastruktura 11. Trajnostna mesta in skupnosti 12. Odgovorna potrošnja 17. S partnerstvom do ciljev
Okolje	13. Zaščita klime 14. Ohranitev vodnega sveta 15. Ohranitev življenja na Zemlji

DELOVNI LIST 2 – DRUGI DEL

Izzivi, s katerimi se ljudje soočamo danes:

- revščina
- neenakost med državami
- lakota
- šibko zdravje in bolezni
- umazana voda
- slabi sanitarni pogoji
- neenake možnosti za izobraževanje – nekateri otroci ne morejo hoditi v šolo
- nizke plače in pomanjkanje delovnih mest
- neenakomerno razdeljena materialna sredstva
- neenakost med spoloma – moški in ženske niso enakopravni in nimajo enakih možnosti
- vojna, spori in nestabilnosti
- ljudje nimajo občutka varnosti
- nasilje
- korupcija in krivica
- nespoštovanje človekovih pravic
- slaba infrastruktura, skopa tehnologija in komunikacije
- nevarna mesta
- ne-trajnostna mesta
- prekomerno izkoriščanje resursi/virov in njihovo nezadostno recikliranje
- klimatske spremembe
- onesnažena morja in oceani
- poškodovani habitati
- omejen dostop do tehnologije
- naraščanje populacije
- debelost
- rasizem

NAJ SE ZAČNE Z MANO

KLJUČNI POJMI: pozitivna izkušnja, *dobre vibracije*, dobra dela

UČENCI BODO LAHKO:

- prepoznali lastno moč za spodbujanje sprememb v vsakdanjem življenju,
- argumentirali potrebo po družbenem angažmaju.

POTREBNI MATERIALI: računalnik, projektor, delovni listi

POTEK AKTIVNOSTI:

Skupaj z učenci oblikujte krog držič se za roke. Pojasnite jim, da boste zdaj poslali *val dobre vibracije*, ki ga morajo poslati naprej. Z rokami se gibajte tako, da izgleda, kot da je val šel v vašo desno roko, šel skozi ramena ter nadaljeval gibanje skozi levo roko. Učenec, ki stoji ob vas, sprejema val in ga pošilja na isti način. Učence nato razdelite v skupine po pet. Znotraj skupine naj razmislijo, katere lastnosti so potrebne za dobra dela (v kontekstu filantropije in človeškosti). Svoje odgovore naj zapišejo na list, nato pa naj predstavnik skupine predstavi rezultate. Bodite pripravljeni na to, da bodo učenci (posebej tisti starejši) morda navajali tudi lastnosti, ki jih štejejo kot zaželeno v današnji družbi, ki pa niso nujno dobrot, človeškost, sočutje idr. Izkoristite priložnost za diskusijo.

Učencem pojasnite, da je njihova naslednja naloga, da se spomnijo (vsak zase) svojega ravnanja in/ali besed, s katerimi so v neki situaciji pomagali drugi osebi. Naj se spomnijo, kako so se ob tem počutili. Za razmislek in zapis svojih misli in čustev jim dajte nekaj minut. Potem učence spodbudite, da z delijo svojo pozitivno izkušnjo. Nato jim postavite spodnja vprašanja in začnite krajšo diskusijo:

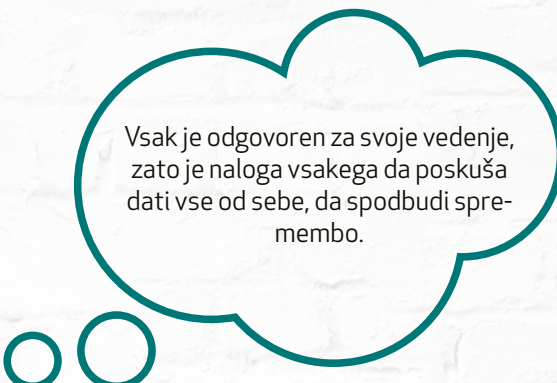
- *Ali menite, da ste s svojim dobrim delom spodbudili druga dobra dela?*
- *Ali menite, da se dobra dela lahko širijo tako kot dobre vibracije iz prve aktivnosti?*

Po krajši diskusiji, učencem predvajajte video Gibanje Revolucija dobrote: »Life Vest Inside – Kindness Boomerang – One Day« (<http://www.youtube.com/watch?v=nwAYpLVyeFU>).

VPRAŠANJA ZA DISKUSIJO po ogledu videa:

- *Kaj smo se naučili iz tega videa?*
- *Ali mislite, da je takšna verižna reakcija mogoča?*
- *Kako bi vi reagirali, če bi nekdo poleg vas padel?*
- *Ali vedno vidimo priložnost za pomoč drugim, za dobro delo?*
- *Ali ima kdo od vas pozitivno izkušnjo podobno tisti v videu?*
- *Ali smo se pripravljene vesti na ta način?*

Za konec učencem razdelite delovne liste.

Vsak je odgovoren za svoje vedenje, zato je naloga vsakega da poskuša dati vse od sebe, da spodbudi spremembo.

PREDLOG ZA NADALJNE AKTIVNOSTI: Učencem predlagajte, da si ogledajo (ali si ga oglejte skupaj) film režiserke Mimi Leder: »Daj naprej« (Pay it forward, 2000), potem pa skupaj z učenci komentirajte film med eno od naslednjih ur. Naj razmislijo, kako lahko oni spodbudijo spremembo in jih spodbudite k realizaciji idej.

DELOVNI LIST

Morski valovi so ponoči na obalo naplavili milijone morskih zvezd, ki se niso mogle vrniti v morje in so počasi umirale na pesku. Neka ženska se je sprehajala po obali in je zvezde eno za drugo metala nazaj v morje. Ljudje, ki so šli mimo, so jo vprašali:

»Kaj počneš?« Odgovorila je: »Mečem morske zvezde nazaj v morje.« In ljudje: »Tvoje delo je zaman, saj ti večini ne bo uspelo pomagati.« »Tistim, ki jih mečem nazaj, pa bom,« je odgovorila ženska in še naprej metala zvezde v morje.

Vir:

Bognar, L.; Ništ, M.; Tonković, Lj. (2004) *Miroljubci: priručnik mirovnog odgoja (Miroljubci: priručnik mirovne vzgoje)*. Osijek: Center za mir, nenasilje in človekove pravice, Edukacijska hiša

ODGOVORITE NA VPRAŠANJA:

1. Kdo se je v tej zgodbi odločil, da nekaj naredi?

2. Kdo je stal ob strani in ni naredil ničesar?

3. Kdo je potreboval pomoč?

Premislite, kdo so morske zvezde v vašem okolju, mimo katerih greste in – tako kot ljudje iz zgodbe – ne naredite ničesar, ker mislite, da ne morete pomagati? Premislite, kako vendarle lahko pomagate.

Postanite angažirani v družbi in ne ignorirajte izzivov drugih, saj nikoli ne veste, če boste nekega dne morda tudi vi ena od zvezd iz zgodbe.

Ali bi radi nekemu pomagali, nekoga razveselili, mu/ji polepšali dan? Z majhnimi deli, z malo časa in truda, lahko nekemu olajšamo, nekoga razveselimo in delček sebe damo drugemu. Premislite, ali je v vaši bližini učenec, starejša oseba ali kdorkoli, ki potrebuje pomoč, vi pa lahko nekaj naredite. **Spodbudite spremembo!** Informirajte se, vključite se, naj se začne pri vas!

JAZ V OGLEDALU

KLJUČNI POJMI: sprememba, družbena aktivnost

UČENCI BODO LAHKO:

- ocenili, na kateri način lahko sami spreminjajo svet na bolje,
- prepoznali, da lahko vsi spodbudimo spremembo,
- spodbujali ljudi okoli sebe, da razmišljajo.

POTREBNI MATERIALI: računalnik, projektor, plakat papir, delovni listi

POTEK AKTIVNOSTI:

Za motivacijo na začetku ure učencem zastavite vprašanje: *Ali lahko spreminjamo svet?* Odgovor je seveda ne. Lahko pa spremenimo sebe in svet se bo spremenil. Po krajši diskusiji, naj poslušajo pesem *Man in the Mirror* Michaela Jacksona. Učencem razdelite delovne liste, da bodo lahko sledili besedilu pesmi. Če učenci (ali vi osebno) ne razumejo angleškega jezika, pripravite prevod v slovenščino.

Učenci naj ob vsaki kritiki z lastnimi besedami pojasnijo, kaj pevec sporoča. Za zapis imajo 10 minut. Po tem začnite diskusijo z vprašanji:

- *O čem poje pevec?*
- *Kdo je »človek v ogledalu«?*

Nato jih razdelite v skupine po pet. Vsaka skupina naj dobi plakat papir, na katerega naj nariše obris ogledala, v njem pa odsev, ki kaže spreminjanje nečesa, kar jim ni všeč v njihovem okolju ali svetu. Svoje delo naj predstavijo, potem pa dela razstavite na vidnem mestu v razredu.

Učenci naj po predstavitvah premislijo o konkretnem načrtu, s katerim lahko odsev iz ogledala prenesejo v stvarnost in **spodbudijo spremembo**. Na koncu aktivnosti z učenci delite citat Mahatme Gandhija: *Bodi sprememba, ki jo želiš videti (v svetu).*

Za dodatno motivacijo predlagamo, da si ogledate video »Adéu, Barcelona!« (najdete ga na povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=zEpo4gExLT8>), ki je lahko dobra motivacija za **spodbujanje spremembe** ter ozaveščanje dejstva, da je potrebno zelo malo, da nekomu polepšate uro, dan, morda pa tudi življenje.

DELOVNI LIST

Michael Jackson: Man in the mirror

*I'm gonna make a change
For once in my life It's gonna feel real good
Gonna make a difference, gonna make it right*

*As I turned up the collar on
A favorite winter coat
This wind is blowing my mind I see the kids in the street
With not enough to eat
Who am I to be blind?
Pretending not to see their needs*

*A summer's disregard a broken bottle top
And a one man's soul
They follow each other
On the wind ya' know
Cause they got nowhere to go
That's why I want you to know:*

*I'm starting with the man in the mirror
I'm asking him to change his ways
And no message could have been any clearer
If you wanna make the world a better place
Take a look at yourself and then make a change, yey*

*I've been a victim of a selfish kind of love
It's time that I realize
There are some with no home
Not a nickel to loan
Could it be really pretending that they're not alone*

*A willow deeply scarred
Somebody's broken heart
And a washed out dream
They follow the pattern of the wind ya' see
Cause they got no place to be
That's why I'm starting with me
Take a look at yourself and then make the change
You gotta get it right, while you got the time
Cause when you close your heart
Then you close your mind Make that change!*

PREDLOG ZA NADALJNJE AKTIVNOSTI:

Za naslednjo uro se razdelite v 8 skupin in raziščite zgodbe o osmih otrocih, ki so spremenili svet (članek na internetu: »8 Amazing Kids Who Have Changed the World«).

Nikoli ni prezgodaj za spodbujanje spremembe!

PREKLOPI NA PROSTOVOLJSTVO

KLJUČNI POJMI: prostovoljstvo, odgovornost, samospoštovanje, pomoč, spodbudi spremembo

UČENCI BODO LAHKO:

- opozorili na pomen prostovoljstva za posameznika in skupnost,
- izbrali področje prostovoljstva zase,
- podprli prostovoljstvo kot obliko družbene aktivnosti.

POTREBNI MATERIALI: tabla, kreda, A4 listi, delovni listi

POTEK AKTIVNOSTI:

Učenci naj se razdelijo v dvojice. Dogovorijo se naj, kdo bo v dvojici vodil in kdo sledil. Tisti, ki sledi, naj zapre oči in da roko na ramo osebi, ki vodi. Vsaka dvojica ima nalogo, da naredi 25 korakov v različnih smereh, potem pa zamenjata vlogi. Po aktivnosti razdelite dvojicam liste, ki so z naslovi razdeljeni na dva dela:

- *Kadar potrebujemo pomoč, se počutimo ...*
- *Kadar pomagamo, se počutimo ...*

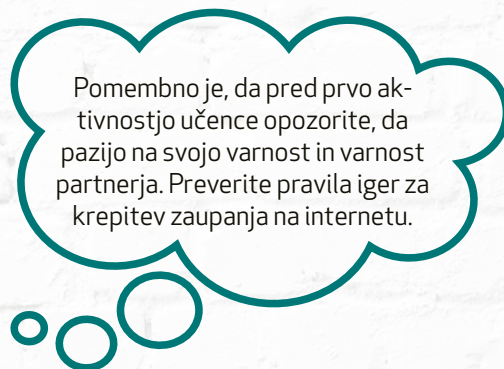
Učencem pojasnite, da je njihova naslednja naloga, da se pogovorijo in zapišejo, kako so se počutili med opravljanjem naloge - ko so potrebovali pomoč (sledili) in ko so pomagali (vodili). Liste z zapisanimi občutki, naj nalepijo na mesto, na katero jih je pripeljal 25. korak. Osmislite aktivnost s povzetkom, da je poiskati pomoč nekaj običajnega, da vsi lahko kdaj pridemo v situacijo, ko potrebujemo pomoč in da pomagamo. Na tem mestu predstavite pojem prostovoljstva kot eden od načinov, na katerega lahko pomagamo. Če učenci pojma ne poznajo, pojasnite njegov nastanek pojma in pomen (koristite pojasnitve na zadnji strani).

Potem zastavite vprašanje:

- *Ali bi se počutili enako dobro, če bi za pomoč, ki ste jo dobili/dali, dali/dobili denar ali kakšno drugo obliko nagrade?*
- *Kako bi to spremenilo celotno izkušnjo?*

Z učenci pridite do definicije, kdo so prostovoljci in kje vse obstaja možnost prostovoljstva (šole, različna združenja in organizacije, zavetišča za živali, ...). Za večji učinek ure, lahko k sodelovanju povabite lokalnega prostovoljca/ko. Z učenci naj deli svoje izkušnje in jih spodbudi, da tudi sami postanejo aktivni člani skupnosti. Za konec zastavite vprašanje in odgovore zapisujte na tablo:

- *Kaj spodbuja ljudi, da se vključijo v prostovoljstvo?*
- *Kakšno je njihovo »plačilo«?*

Raziščite uradne dokumente, ki vsebujejo definicije prostovoljstva v vaši državi, ter v skladu s tem prilagodite tekste v nadaljevanju.

DELOVNI LIST

POMOČ ZA UČITELJE:

Kaj je prostovoljstvo?

Zakon o prostovoljstvu, v 2. členu pravi:

- 1. Prostovoljstvo je družbeno koristna brezplačna aktivnost posameznikov, ki s svojim delom, znanjem in izkušnjami prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja posameznikov in družbenih skupin ter k razvoju solidarne, humane in enakopravne družbe.*
- 2. Prostovoljstvo krepi medsebojno solidarnost ljudi, spodbuja razvoj človeških zmožnosti in vseživljenjskega učenja, zagotavlja družbeno povezanost in sodelovanje pri reševanju problemov posameznikov in družbe.*

Prostovoljci so ljudje, ki jih spodbujajo različni motivi. Skupno jim je, da delajo z zadovoljstvom. Dobijo tudi priložnost, da se naučijo nekaj novega in hkrati spoznajo nove ljudi, sodelujejo z osebami, ki imajo podobne interese in nazore, svojo skupnost naredijo prijetnejšo za življenje, kreativno preživijo prosti čas, razbijejo monotonost vsakdanjega življenja in preizkusijo svoje sposobnosti (www.volontiram.info).

POMOČ ZA UČENCE IN UČITELJE:

Kako izbrati, kje opravljati prostovoljsko delo?

Premislite o svojih spretnostih in znanju ter se odločite za prostovoljstvo na mestu, ki vas bo izpolnjevalo. Drugim boste posodili svoje znanje in spretnosti, v zameno pa boste dobili novo izkušnjo, nova znanja, spretnosti in kompetence ter občutek zadovoljstva. Na primer:

- če imate radi živali, se lahko zglasite v zavetišče (azil), ki skrbi za zapuščene živali,
- če imate radi šport in rekreacijo, se lahko vključite v organizacije za različne generacije in pripravljate športne aktivnosti,...

Kako začeti?

Oglasite se pri svojem učitelju ali samostojno kontaktirajte organizacijo, v kateri želite preživeti nekaj ur na teden ali mesec s ciljem zagotavljanja neke oblike pomoči.

TUDI JAZ SEM PROSTOVOLJEC!

KLJUČNI POJMI: prostovoljstvo, odgovornost, skrb

UČENCI BODO LAHKO:

- podprli prostovoljstvo kot eno od oblik družbenega angažmaja,
- izoblikovali predloge za lasten prostovoljski angažma.

POTREBNI MATERIALI: tabla, kreda, delovni list

POTEK AKTIVNOSTI:

Na tablo z velikimi črkami napišite naslednje pojme: društva/organizacije, dom za ostarele in obnemogle, azil za živali, ... Učence spodbudite, da naštejejo konkretna društva in področja, aktivnosti njihovega delovanja. Potem učencem pozovite, da izberejo eno od navedenih inštitucij/organizacij, ki jim je najbolj zanimiva glede na področje, na katerem deluje.

Zastavite vprašanja:

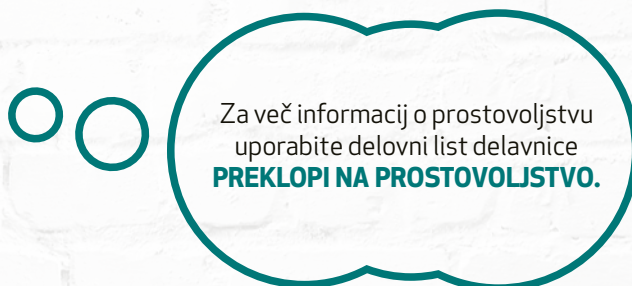
- Kaj veste o delu te inštitucije/organizacije?
- Kdo dela v tej inštituciji/organizaciji?
- Katere so ciljne skupine?
- Ali že imate izkušnje s katero od inštitucij/organizacij?

Učence vprašajte, če so v teh inštitucijah/organizacijah tudi prostovoljci. Ali je kdo od njih morda v kateri že opravljal prostovoljsko delo? Če bo večina učencev odgovorila, da nimajo prostovoljskih izkušenj, začnite z naslednjo aktivnostjo: *Ali sem kdaj ...?* Zastavljajte vprašanja, učenci pa naj namesto z *da* odgovarjajo z *vstajanjem* (če je njihov odgovor ne, naj obsedijo).

- *Ali sem kdaj komu pomagal/a pri učenju?*
- *Ali sem kdaj v sklopu šolskih aktivnosti delal/a nekaj, da bi pomagal/a drugim?*
- *Ali sem kdaj na kakšen drugi način naredil/a nekaj za neko osebo, brez da bi pričakoval/a kaj v zameno?*
- ...

Po aktivnosti učencem povejte: *Če ste vstali vsaj enkrat, potem veste, kako je biti prostovoljec/ka.*

Učencem zastavite vprašanje, kako so se počutili medtem, ko so delali nekaj za druge, da bi jim pomagali. Pojasnite jim, da če delajo nekaj za drugo osebo zato, zgolj da bi pomagali in ne zaradi želje po materialnih dobrinah, to pomeni, da opravljajo prostovoljsko delo. Učence spodbudite, da sami oblikujejo definicijo prostovoljstva.

DELOVNI LIST

IDEJE ZA PROSTVOLJSTVO

Razmislite, kako lahko pomagate drugim in kako bi to lahko izvedli.

	ZAVETIŠČE ZA ŽIVALI	DRUŠTVO	DOM ZA OSTARELE IN OBNEMOGLE	ORGANIZACIJA
Kako lahko pomagam? (naštej ideje)				

Preberite citate prostovoljcev ter prepoznajte področje njihovega prostovoljskega dela.

Prostovoljstvo je zame priložnost, da podam roko nekemu, ki jo potrebuje. Vsaka sekunda vložena v prostovoljsko delo se večkratno vrača v obeh in nasmehu otroka, ki morda prvič začuti, da je sprejet. Opravljam prostovoljsko delo, saj je treba verjeti v ljubezen in v čudeže. (Ivan, 26)

Vedno me je razžalostilo, ko sem zagledala zapuščene pse. Nekega dne sem uvidela, da tudi jaz lahko naredim nekaj, da jim pomagam. Na internetu sem poiskala številko bližnjega azila in povprašala, če iščejo prostovoljce. Zdaj si ne morem več predstavljati tedna, brez da bi nekaj časa preživela tam. Veselje, ki ga živalim lahko podarim vsaj teh nekaj ur na teden in ljubezen, ki jo dobivam od teh čudovitih bitij, se sploh ne da opisati z besedami. (Tara, 23)

Prostovoljstvo mi je omogočilo, da se ukvarjam z delom, ki me izpolnjuje in za katero morda sicer ne bi dobila priložnosti. Spoznala sem čudovite ljudi in se naučila veliko o odgovornosti vseh nas, da s svojim delovanjem postanemo vzor mladostnikom ter jih usmerjamo k oblikovanju boljše prihodnosti. Čeprav terja naš trud in vložen čas, je zadovoljstvo, ki ga prostovoljec čuti, neprecenljivo. (Vanja, 27)

1. PROSTVOLJEC/KA V AZILU ZA ZAPUŠČENE ŽIVALI

2. PROSTVOLJEC/KA ZDRUŽENJA, KI SE UKVARJA Z VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJEM

3. PROSTVOLJEC/KA ZDRUŽENJA, KI DELA Z OTROKI Z MOTNJAMI V RAZVOJU

OD POTREB DO PROJEKTNIH IDEJ

KLJUČNI POJMI: identificiranje potreb in izzivov, oblikovanje projektnih idej

UČENCI BODO LAHKO:

- analizirali potrebe šole in lokalne skupnosti,
- definirali možne projektne ideje kot odgovor na prepoznano potrebo/izziv.

POTREBNI MATERIALI: delovni list, A3 in A4 listi, flomastri

POTEK AKTIVNOSTI:

Cilj te delavnice je pomagati učencem, da ozavešijo potrebe v svoji šoli in lokalni skupnosti po akcijah ali prostovoljskih projektih. Učenci na ta način začnejo pri sebi, svojem doživljanju šole ali lokalne skupnosti. Avtorstvo projektne ideje, ki izhaja iz tega, je lahko dobra motivacija za izvedbo celotne akcije in jih lahko spodbudi k njihovem polnemu sodelovanju.

Učence je treba razdeliti v skupine in jih popeljati skozi naslednje korake:

Korak 1. Vse skupine dobijo delovne liste in nalogo, da se pogovorijo o tem, katere izzive opažajo v svoji šoli in kaj bi v njej želeli spremeniti. Odgovore naj napišejo okoli besede *šola*. Nato identificirajo šoli sosednje inštitucije, organizacije, centre, parke, trge itd. in se pogovorijo o tem, kdo po njihovem mnenju v lokalni skupnosti potrebuje pomoč in s kom bi pri tem lahko sodelovali.

Korak 2. Na tablo na sredino napišite naziv šole, okoli tega pa nato zapisujete odgovore vseh skupin o izzivih, ki jih opažajo na šoli. Potem zapišite imena inštitucij, organizacij, trgov itd., ki so jih učenci identificirali v bližini šole in kdo vse potrebuje po njihovem mnenju pomoč.

Korak 3. Učence nato prosite, da razmislijo, s čim bi se radi ukvarjali skozi prostovoljski projekt in zakaj. Pogovor je pomembno voditi ob polnem spoštovanju vsakega prispevka, čustva in stališča.

Korak 4. Še enkrat jih razdelite v skupine glede na interes za posamezne projektne ideje. Vsaka nadaljuje z oblikovanjem projekta, odgovarjajoč na naslednja vprašanja:

- *Kaj vi osebno želite pridobiti z izvajanjem te projektne ideje?*
- *Ali obstaja interes celotne skupine, da bi se takšna ideja izvedla?*
- *Katere resurse imate? Kaj vam je potrebno?*

Učenci naj razmislijo, katere potenciale imajo oni kot posamezniki in šola kot taka ter koga lahko povabijo, da se vključi.

Korak 5. Skupine se s pomočjo učitelja dogovarjajo o predstavitvi svoje ideje kakšnemu od organov šole in/ali lokalne skupnosti in nadaljujejo z načrtovanjem izvedbe. Pomembno je, da učitelj zapiše vse projektne ideje in jih tehnično podpre pri nadaljnjem snovanju in izvedbi.

Odločiti se za projektno idejo ni enostavno. Včasih je potrebno več delavnic in oblikovanje čim več projektnih idej, da bi se učenci lahko odločili za eno. Oblikovanje, načrtovanje in izvajanje projektno ideje lahko traja celotno šolsko leto.

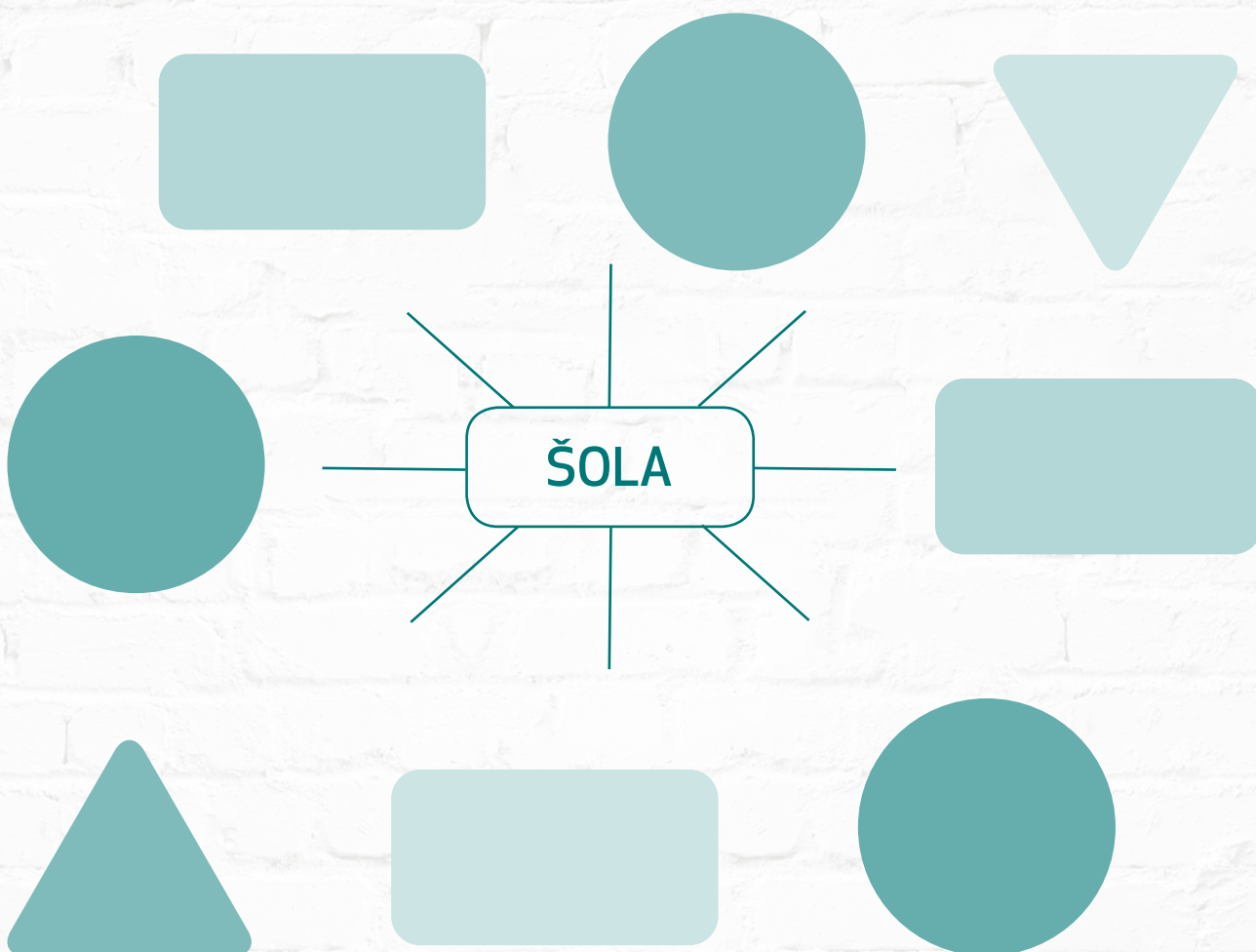
DODATNI MATERIJALI I IZVORI:

- Dokumentarni film *Spodbudi spremembo* - z angleškimi podnapisi (35 minut) o prostovoljstvu otrok in mladine: <https://www.youtube.com/watch?v=gXUXkxf52w>.

DELOVNI LIST

Razmislite, katere izzive vidite na šoli (prostor v šoli in okoli nje, odnosi med učenci, odnosi med učenci in učitelji, spori med vrstniki itd.). Potem razmislite, katere inštitucije in organizacije obstajajo v bližini šole in kdo po vašem mnenju na šoli in v lokalni skupnosti potrebuje pomoč.

PREDRASUDE

PROSTOVOLJSTVO

NASILJE

ČLOVEKOVE PRAVICE

DRŽAVLJANSKE KOMPETENCE

TREMIZEN

IZGRADNJA MIRU

ENAKOST

RAZUMEVANJE

NESPREJEMANJE

EOTIPI

SOVRAŠTVO DO MANJŠIN

MEDIACIJA

EMPATIJA

DEMOKRATIČNE VREDNOTE

IZKLJUČITEV

NASLOV

Zbirka delavnic »Spodbudi spremembo«

ZALOŽBA

Forum za svobodo vzgoje
Dorđićeva 8
10 000 Zagreb
www.fso.hr
forum@fso.hr

ZA ZALOŽBO

Eli Pijaca Plavšić

AVTORICE IN AVTORJI

Ana Munivrana, Domagoj Morić, Eli Pijaca Plavšić, Mario Bajkuša,
Milana Rastović, Vanja Kožić

POSEBNA ZAHVALA PARTNERJEM NA PROJEKTU

Centro Sviluppo Creativo Danilo Dolci, Italija www.danilodolci.org
Mladinski center Dravinjske doline, Slovenija www.mcdd.si
Think Global, Velika Britanija www.think-global.org.uk

UREDNICI

Marina Brkić
Vanja Kožić

GRAFIČNO OBLIKOVANJE IN TISK

ACT Printlab

Zagreb, 2017.

CITIRANJE

ur. Brkić, M. in Kožić, V. (2017). Zbirka delavnic »Spodbudi spremembo«, Zagreb: Forum za svobodo vzgoje

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Publikacija je financirana s podporo programa Evropske unije Erasmus+. Vsebina te publikacije je izključna odgovornost Forum za svobodo vzgoje in na noben način ne odraža stališč Evropske unije.

GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA
Office for Cooperation with NGOs

Projekt sofinancira Urad za združenja Vlade RH. Stališča izražena v tej publikaciji so izključna odgovornost Forum za svobodo vzgoje.

KAKOVOSTNI ODNOSI